Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Nissumske årbøger 1979

Nissumske årbøger
1979

Nissumske årbøger
1979

UDGIVET AF NØRRE NISSUM SEMINARIUMS ELEVFORENING

Nissumske årbøger 1979

Udgivet af Nørre Nissum seminariums elevforening, under redaktion af Poul G. Wemmelund (redaktør), Kate Jacobsen (DLR), Tove Hansen (HF-rådet), Horst-Werner Knüppel (76), Vibeke Vestergaard (69) og Benny Boysen (72).

Lay-out: Poul G. Wemmelund og Benny Boysen. Omslagstegning: Georg Nielsen.
Fotos: Kaj Kingo Sørensen og Tommy Rosenberg m. fl.

Trykt i Bogtrykkergården a/s, Struer, i off-set på 115 gram Thai-cote, sats 10 punkt Garamond.

Indhold

6 Forord
7 Årsberetning. Af rektor *Poul E. Andersen*
12 Siden sidst. Af lektor *Alex Koch* (28)
15 Nr. Nissum Seminariums bestyrelse
16 Et formandsskifte. Af rektor *Poul E. Andersen*
18 På falderebet. Af provst *Edvard Madsen*
22 Ny formand for seminariets bestyrelse. Af lektor *Poul G. Wemmelund*
22 Ny sognepræst i Nr. Nissum. Af lektor *Poul G. Wemmelund*
23 Ny årsvikar
24 Lektor Johs. Hejbøl. 80 år. Af lektor *J. Hauge Nielsen* (51)
25 Frede Hansen (20) in memoriam. Af lektor *Johs. Hejbøl* (21)
25 Ejnar Bækgaard (47) in memoriam. Af lektor *Alex Koch* (28)
26 Ved pedel Hansens afsked. Af lektor *Gunner Eriksen* (43)
28 Fortællingen. Af lektor *Kaj Mogensen*
42 Hvorfor skal vi fortælle i skolen? Af fhv. forstander *Vagn Raahede* (41)
47 Fortællingen i konfirmandstuen. Af sognepræst *Erling Glad*
50 Påsken – fortalt i billeder af 5.b. Af adjunkt *Knud Mølby Henriksen*
54 Fortælling gennem bevægelsesudtryk. Af adjunkt *Karen Sørensen*
64 HF dimission 1979. Af rektor *Poul E. Andersen*
69 HF dimittender 1979
72 Seminariedimission 1979. Af rektor *Poul E. Andersen*
77 Dimittender 1979. Seminariet
81 Af årets dagbog. Ved lektor *Gunner Eriksen* (43)
84 Elevforeningens regnskab. Ved lektor *Vagn Gohr Lauridsen*
85 Foreningsmeddelelser. Ved Lektor *Alex Koch* (28)
86 Arrangementer på Nr. Nissum Seminarium, 1980

Forord

Nissumske årbøger fremtræder i år i ændret skikkelse, idet vi samtidig med overgangen til ny trykketeknik har ønsket at give årbogen et mere tidssvarende og læsevenligt lay-out.

Endvidere er det redaktionens tanke, at årbogen fremover foruden det almindelige årbogs- og seminariestof skal belyse et aktuelt emne – om muligt af speciel interesse for skoleverdenen.

Vi har valgt at indlede med et tema omkring Fortællingen i undervisningen.

Det er, som om fortællingens værdi er blevet genopdaget, og man ser overalt, hvordan forskellige fag tager emnet op til overvejelse. Vi har ladet nogle undervisere berette om fortællingens forskellige udtryksformer, og som illustration hertil rummer temaafsnittet en række linoleumstryk, udført af elever fra en 5. klasse på seminariets øvelsesskole.

Det er som nævnt redaktionens tanke at fortsætte med tematisk stof i de kommende årbøger, således som det for øvrigt også var tilfældet i 1978 med temaet »Seminariet i besættelsestiden«. Vi modtager gerne forslag til temaer i kommende årbøger.

Men først og fremmest ønsker vi, at årbogen stadig må være forbindelsesled mellem seminariet og tidligere elever og mellem disse indbyrdes. Det sidste er muligt gennem »Årets dagbog«, der bringer meddelelser om udnævnelser, forflyttelser, afsked, dødsfald etc. Vi vil gerne gøre denne dagbog (som alle vel læser først?) så fyldig som muligt. Det kan imidlertid kun ske, hvis vi modtager oplysninger fra tidligere elever.

Derfor appellerer vi til årbogens læsere om at sende os mange oplysninger af interesse – senest 1. oktober 1980.

Redaktionen

Årsberetning 1978–1979

Af rektor Poul E. Andersen

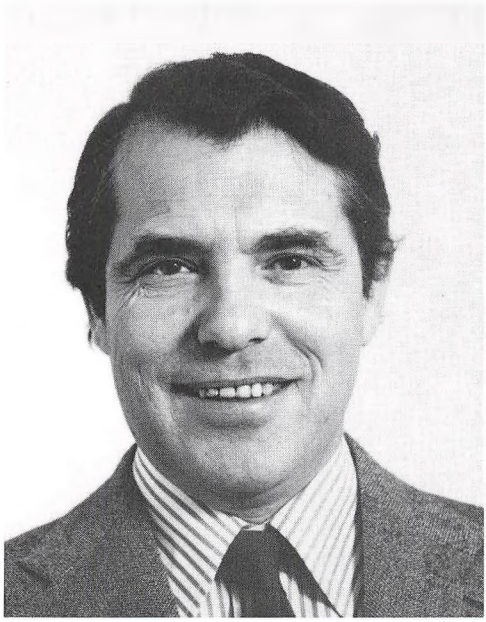

En skoles årsberetning handler om, hvad der er sket i det forløbne år. Den er referat og erindring. Den er opsummering af ord og begivenheder fastholdt i beretterens erindring. Selvom en årsberetning på denne måde er historie, så er den ikke blot tilbageskuende, den er gengivelse af, hvorledes mange mennesker arbejder sammen om at løse problemer, konsolidere, planlægge og udvikle. En årsberetning bliver således ikke mindst et varsel om, hvad man kan forvente omsat fra planer til realiteter i de kommende årsberetninger. Den bliver beretningen om, hvorledes man arbejder med fremtiden for øje. Ikke mindst på et seminarium, hvor unge mennesker forbereder sig til deres kommende arbejde, bliver dette perspektiv af fremsyn markeret.

I det forløbne år har vi været tvunget til at beskæftige os med fremtidsperspektiver og ikke blot med de lyse. Emnet »Fremtiden for Nr. Nissum seminarium og HF-kursus« har i en eller anden udformning været på dagsordenen ved alle de møder, der har været afholdt i seminariets bestyrelse og forretningsudvalg, i lærerråd, fællesudvalg og samarbejdsudvalg, og det har været et uomgængeligt samtaleemne for alle med tilknytning til Nr. Nissum seminarium.

Den intense drøftelse af dette spørgsmål blev aktuel gennem Ringkøbing amts udarbejdelse af sektorplan for gymnasieskoler og kurser til højere forberedelseseksamen. I denne sektorplan skabtes grundlaget for ændring af gymnasiestrukturen i Ringkøbing amt gennem beslutning om opførelse af to nye amtsgymnasier samt betydelig udvidelse af et tredie. For Lemvig kommune kom det til at betyde etablering af et nyt gymnasium i Lemvig by.

Alle ansatte ved Nr. Nissum seminarium vidste, at deres fremtidige arbejdsvilkår var nøje knyttet sammen med denne

udvikling. Et omhyggeligt udarbejdet talmateriale, som ikke er blevet anfægtet fra nogen side, viste, at rekrutteringsgrundlaget i Lemvig og Thyborøn/Harboøre kommuner var for svagt til to parallelle, lokale uddannelsesinstitutioner på gymnasialt niveau. Et gymnasium i Lemvig uden samtidig ekstraordinær tilgang til seminariets HF-kursus ville involvere nedlæggelse af HF-kurset i Nr. Nissum. Dette måtte yderligere medføre afskedigelse af ca. 14 fastansatte lærere, en pedel og en kontorassistent. Dertil kom, at det ville påføre vort store, nye Ad. L. Hansens kollegium så stort et økonomisk tab, at det ikke kunne opretholdes, samt at hele lokalområdet i Nr. Nissum ramtes føleligt. At det samtidigt på længere sigt betød en fare for seminariets fremtid, var der få, der var i tvivl om.

Igennem det forløbne år førtes en række forhandlinger med de besluttende myndigheder i kommune og amt. Det blev præciseret, at Nr. Nissum seminariums bestyrelse var villig til at gå ind i en drøftelse af muligheden for placering af et selvstændigt amtsgymnasium på Nr. Nissum seminarium med fuldt moderne bygninger og lokaler, selvstændig administration og ledelse. En sådan løsning kunne betyde, at tomrummet efter seminariets HF-kursus udfyldtes samtidig med at den krævede minimale anlægsudgifter for gymnasiet.

Seminariets synspunkter mødte ikke megen forståelse. Men fra amt og kommune blev det tilkendegivet, at man ville strække sig meget vidt for at lette tilgangen til HF-kursus ved forbedring af uhensigtsmæssige trafikforhold.

Det har således været et meget vanskeligt år for Nr. Nissum seminarium. Problemerne har været af den art, at ingen af os har kunnet lægge dem til side, fordi vi vidste, hvor meget der stod på spil. Men midt i det altsammen har der været en vældig styrke og solidaritet hos de mennesker, der har været berørt deraf, og der har på intet tidspunkt været revner i fællesskabet.

Omkring 1. maj lysnede det. I undervisningsministeriet var man opmærksom på de problemer, der var blevet rejst for Nr. Nissum seminariums HF-kursus. Og seminariet modtog meddelelse om, at HF-kurset ved Struer Statsgymnasium ville blive nedlagt. Der havde her været en meget stor vækst i gymnasietilgangen og en formindsket søgning til HF-kursus. Der var herefter mulighed for, at HF-ansøgerne i et vist omfang kunne henvises til Nr. Nissum. Selvom vi forstod det vemodige i, at en god naboinstitution ophørte med sin virksomhed, var det en vældig lettelse for os. Det betød, at den værste trussel var drevet over, idet den nødvendige ekstra tilgang var mulig. Det var en god håndsrækning fra ministeriet på et tidspunkt, hvor vi følte os presset allerhårdest.

Med tilgangen fra Struerområdet vil Nr. Nissum seminariums HF-kursus forventeligt kunne overleve, omend med reduceret elevtal. Betingelsen er forbedrede trafikforhold til Struer, Thyholm samt Vinderupområdet. Med velvilje fra DSB

og Vemb-Lemvig-Thyborøn-Jernbaner er der skabt en midlertidig ordning, således at gymnasiebussen, der befordrer elever fra Thyborøn til Struer, kan medtage Struer-elever til Nr. Nissum på hjemturen. En rimelig, men dog kun midlertidig løsning.

Og så kom gymnasiet i Lemvig. Det startede i august i lejede lokaler, og byggeplanerne er allerede langt fremme. Seminariet kan nu byde det velkommen uden forbehold. Og vi håber på, at det samarbejde, som allerede så småt er etableret, kan udbygges efterhånden som de fælles berøringsflader afdækkes.

Det forløbne år har naturligvis også været præget af seminariets byggeplaner. Den 10. maj forelå ministeriets reaktion på de indsendte planer i form af godkendelse af materialet som grundlag for endeligt projekt. Der er nu udarbejdet tidsplan for hele byggesagen. Hovedprojekt med licitation ventes afsluttet fra arkitekten med udgangen af januar 1980. Herefter forventes myndighedernes accept, så arbejdet kan starte i begyndelsen af marts. Der startes med opførelsen af den nye fløj ved gymnastikafdelingen, og omtrent samtidig påbegyndes ombygningen af kontorafdelingen. Herefter følger så arbejdet på de enkelte undervisningsafdelinger, således at hele byggefasen forventeligt kan afsluttes i januar 1981. Det er nu tre år siden, sagen startede. I betragtning af den komplicerede planlægning af en så gennemgribende ombygning, har jeg svært ved at se, at den har kunnet gennemføres hurtigere.

På det undervisningsmæssige område har der været en rolig udvikling. Spareknivен har dog nok kunnet mærkes. Inden for seminariesektionen krævedes en besparelse på 5 mill. Og det blev især praktikområdet, der måtte holde for. Det er forståeligt, at praktikken falder i øjnene, når der skal skæres ned, den er en af seminariernes økonomisk tunge afdelinger. Beklageligt er det alligevel. Ikke mindst i betragtning af, at der hos de studerende er et stort behov for en styrkelse af praktikuddannelsen. Jo mere læreruddannelsen fjernes fra lærerens praktiske funktionsområde, jo dårligere er den studerende forberedt til den dag, da han/hun står med ansvaret for sin egen skoleklasse. Den midlertidige ordning, der eksisterede for nogle år siden, som gav de studerende lejlighed til at komme et halvt år »på græs« i folkeskolen havde iøjnefaldende fordele.

Ved skoleårets begyndelse i 1978 startede fem nye seminarieklasser. I 1979 optog vi studerende til fire nye klasser. Den lange debat om optagelseskriterier ved landets seminarier forstummede for en lang række seminariers vedkommende, da det viste sig, at der ikke var ansøgere nok til at fylde klasserne. Nr. Nissum skulle optage 88 nye studerende. Ved ansøgningsfristens udløb havde der meldt sig 156 ansøgere. Deraf havde 89 Nr. Nissum som første ønske. Vi havde altså ansøgere nok, men var i den uvante situation, at det kun var et fåtal af ansøgerne, vi måtte meddele afslag.

Det samlede antal ansøgere til landets seminarier var i år 3919, mens det i 1977 var på 7960. Man har gisnet om grunden

til den store ændring i tilgangen. Nogle mener, at lærergerningen ikke er attraktiv mere. Den megen debat om krisen i folkeskolen har skræmt mange interesserede unge bort. Der er alt for mange, der mener, at arbejdsvilkårene i skolen er så dårlige, at man skal være udrustet med specielle pædagogiske talenter for at overleve med humøret i behold. Det er nok sandt, at kravene til en lærer i folkeskolen i dag er meget større end tidligere. Men de er dog ikke større, end at man stadig kan overraskes over, hvor optaget de fleste lærere er af deres arbejde, og hvor nøje de følger deres elever. Der er trods alt ingen tvivl om, at lærergerningen rummer udfordringer og værdier, som gør et sådant arbejde meningsfyldt i langt højere grad end noget andet arbejde.

En anden forklaring på den reducerede tilgang til lærerseminarierne er uden al tvivl den megen tale om adgangsbegrænsning. Så ofte har det været pointeret, at en længere periode med erhvervsarbejde er nødvendig for at komme på seminarium, at nye studenter og HF-ere helt undlader at søge optagelse umiddelbart efter eksamen. I stedet melder de sig på det almindelige arbejdsmarked for at kvalificere sig til optagelse gennem erhvervsarbejde. Det bør tilrådes dem, der ønsker at påbegynde et lærerstudium at indgive ansøgning snarest. De kan risikere, at der om nogle år vil være en ophobning af ansøgere, som har brugt år på at kvalificere sig. Det nye pres på institutionerne vil så medføre at optagelseschancerne ikke er blevet bedre.

Nr. Nissum seminarium har også i år haft et fortrinligt samarbejde med en lang række institutioner. Vi har især været glade for, at en række af vore lærere har haft spændende undervisningsopgaver ved Danmarks Lærerhøjskole og ved Lemvig-Struer Voksenundervisningscenter. Vi har haft gode forbindelser til Naturskolen, til Lemvig bibliotek, Lemvig museum samt til Musikskolen i Lemvig. Men først og fremmest har vi glædet os over samarbejdet med seminariets øvelsesskoler, både de faste og de supplerende.

I seminariets administration vil der med udgangen af indeværende år ske betydelige ændringer. Seminariet er som landets øvrige seminarier blevet tilknyttet to statslige EDB-systemer. Fra 1. januar 1980 vil alle seminariets regnskabsfunktioner udføres i forbindelse med Statens Centrale Regnskabssystem og Statens Centrale Lønanvisning. Det betyder bl.a., at alle regninger skal indsendes og betales derfra; ligeledes, at al lønudbetaling fremtidigt sker fra centralt hold. For personalet på regnskabskontoret har disse planer medført et stort ekstraarbejde og flere intensive efteruddannelseskursus. Der kan være en del regnskabsmæssige fordele knyttet til den nye ordning. Desværre forventes den ikke at blive arbejdsbesparende, og der er nok heller ingen tvivl om, at det vil være et sårbart system. Vi håber alle, at overgangen til den nye ordning vil foregå uden for store komplikationer.

I lærergruppen har der kun været få forskydninger. Cand. scient. Alex Schou, der underviser i biologi, har søgt to års orlov med henblik på videreuddannelse. I hans

sted er ansat cand. scient. Per Bech Larsen. Endvidere er sognepræst Erling Glad ansat som timelærer i faget religion i HF.

Lektor J. Hauge Nielsen har trukket sig tilbage fra posten som formand for lærerrådet efter en meget betydningsfuld indsats gennem tre år. Som efterfølger er valgt lektor Thorkild Nielsen.

Af helbredsgrunde har pedel Hans M. Hansen søgt sin afsked pr. 1. november efter 35 års tjeneste. Der er ingen, der kender Nr. Nissum seminarium så godt som pedel Hansen, og der er næppe nogen, der har gjort en bedre indsats på sin arbejdsplads end han. Som leder af pedel- og rengøringsstaben har han formået at skabe et fint arbejdsklima, og han har haft en enestående evne til at samarbejde til alle sider. Seminariet har taget afsked med en dygtig og samvittighedsfuld medarbejder.

1978/79 – et strengt år – et godt år. Underligt nok! Tak til alle, der støttede os.

Siden sidst

Af lektor A. Koch (28)

Under denne overskrift har årbogen i de senere år indeholdt en kortfattet oversigt over aktiviteter udenfor seminariets eget virkeområde. Da vi mener, at mange gamle dimittender vil sætte pris på stadig at kunne følge med i udviklingen i Nr. Nissumområdet redegøres der her for situationen i 1979.

Nr. Nissum Kommuneskole

Med glæde kan vi konstatere, at der nu i tiåret efter seminariets krisesituation endelig tages fat på færdigbygningen af Nr. Nissum Kommuneskole, idet der i november 1979 holdes licitation over den sidste blok (blok 3), der alene udgør et større bebygget areal end det hidtil byggede. Første etape af denne blok, der startes allerede inden det kommende nytår, omfatter: Sang, Fysik-Kemi, Biologi, Bibliotek og Administration. Nogle af disse lokaler skal kunne tages i brug allerede i midten af 1980. Den endelige færdiggørelse af blok 3 forventes i 1983. Licitationen for blok 3 ventes at ville ligge på godt 13 millioner kr.

Børnetallet viser en svagt stigende tendens, hvilket hænger sammen med den stadige tilflytning af nye befolkningsgrupper. Herved udjævnes den bølgegang, der i landbrugsområder forårsages af generationsskifter på gårdene.

Boligbyggeriet

Som det fremgår af det forannævnte er et vedvarende boligbyggeri af største betydning for området. Også i 1979 har der været en stærk byggeaktivitet, f.eks. kan det nævnes, at der omkring Nr. Borum nu er et næsten fuldt udbygget boligområde med ca. 35 nye boligenheder. Man er også begyndt byggerierne i det nye udstykningsområde Søndermarken ved Peter Sørensens ejendom i Korinth. Det kan beklages, at boligbyggeriet indtil videre ikke har udviklet sig sådan, at de 2 bydele

(Nissumby og seminariebyen) har virkelig tendens til at vokse sammen. Dette har nøje sammenhæng med de trafikale muligheder på stedet.

Trafikforhold
Selvom den skolesti, der anlægges til direkte forbindelse mellem Nissumby og Kommuneskolen vil bedre på sikkerheden for en del af børnenes færdsel til skolen, så vil den regulære vejudbygning ikke være tilgodeset.

Den stigende trafik til og fra de nye boligområder er stadig henvist til den overbelastede Seminarievej (fra Kongensgård til seminariet). Det må derfor beklages, at den vestlige forbindelsesvej til Nissumby pånyt er blevet udskudt, foreløbig til 1983. Indtil nu kan man notere 1976, 1979 og nu 1983 som lovede startår for vejen, der har så stor betydning for en harmonisk byudvikling til et samlet område med dertil hørende servicefunktioner.

Kulturelle forhold
Seminariets dejlige festsal er stadig rammen om mange forskellige kulturelle foreteelser. Teaterkredsen »Limfjorden« kan atter glæde sig over en stor medlemsskare. De forskellige ungdomsorganisationer (KFUM og KFUK, KFS, filmklub, idrætsforening m.m.) har udvist stor aktivitet. Man venter endnu på den endelige udformning af idrætsanlæggene ved skolen og Østhallen.

Spejderhus
I sommeren 1979 kunne de grønne drenge- og pigespejdere under stor tilslutning indvie et stort og velindrettet hus ved den tidligere Vestre skole, med god plads til udendørs aktiviteter. Selvom placeringen måske kunne have været mere hensigtsmæssig (f.eks. i forbindelse med idrætsområdet ved Østhallen og skolen), har dette arbejde nu fået virkelig gode trivselsforhold. Huset indeholder en stor samlingssal (ca. 80 m^2), førerlokale og 5–6 patruljelokaler.

Pensionisthøjskolen
Denne skole trives ualmindelig godt. Der har været fuld søgning hele året, og man er gået i gang med en større udbygning. Den første etape heraf omfatter gymnastiksal (motionsrum) med tilhørende omklædningsrum samt kontorer

Nr. Nissum høj- og efterskole
I år har denne skole samlet sig om at forbedre de idrætslige forhold ved anlæggelse af en fodboldbane samt forskellige atletikfaciliteter. Desværre har højskolen mærket den almindelige tilbagegang for højskoler. For tiden lader man denne afdeling hvile, mens efterskoleafdelingen selv i den nyudbyggede større model (125 elever) er fuldt optaget.

Kongensgård landbrugsskole
Den nye kostald (52 malkekøer) og stalden til grisesøer (90) er forlængst taget i brug. Opførelsen af en stald til 440 fedesvin er blevet påbegyndt. Gravemaskinerne har arbejdet flittigt på gårdens omgivelser, så meget er forandret. Skolen har fuld

elevbelægning (60–70 pladser). Fra februar 1980 går man over til 5 måneders kurser i stedet for de nuværende, der er på 3 måneder.

Stævner

Ligesom i tidligere år har Nr. Nissum været hjemsted for en række større stævner.

1. Kor og orkesterstævnet i februar 1979

I februar måned afholdtes for anden gang et sådant stævne med stor deltagelse fra hele landet (ca. 225 deltagere). Lektor Møl Christensen har haft stor glæde af og meget arbejde med tilrettelæggelsen. At stævnet var vellykket, kan ses af, at mange sikrede sig plads til det kommende stævne i 1980.

2. Nr. Nissum møde 1979

I samme måned afholdt Kirketjenesten i Danmark i samarbejde med Nr. Nissum seminariums KFUM-K igen et stævne i Nørre Nissum (med ca. 150 deltagere).

3. Elevstævnet i april 1979

For elevforeningen er det af særlig betydning at omtale det fælles elevstævne den 28. april 1979. Der var også i år god tilslutning (ca. 140 deltagere). Man gik meget stærkt ind for, at dette stævne skulle udgøre en fast årlig tradition. Seminariets tidligere rektor, E. Høgel lod ikke sine tilhørere falde i søvn under foredraget over emnet »Den som har . . .«, der berørte dybt menneskelige og samfundsmæssige problemer. Bemærk allerede nu datoen for det kommende stævne: 26. april 1980.

Seminariets bestyrelse november 1979
Siddende fra venstre: Ane Krogh, Ruth Schjødt-Pedersen, Edvard Madsen (udtrådt af bestyrelsen 6/11 1979), E. Munksgaard. *Stående fra venstre:* Egon Bjerg, Poul E. Andersen (rektor), Johs. W. Jacobsen, Lars Raakjær, John Ørum Jørgensen, Jens Chr. Pedersen, C. J. Gräs, Hans Bakbo, Mads Lind Høgsgaard. *Fraværende:* Villy Christensen.

Nr. Nissum Seminariums bestyrelse

November 1979

Valgt af »Kirkelig Forening for den Indre Mission«:

1. Fhv. gårdejer Mads Lind Høgsgaard, Nr. Nissum, 7620 Lemvig – valgt 14.10.1960
2. Biskop Johs. W. Jacobsen, Bispegården, 8800 Viborg – valgt 10.4.1969
3. Sognepræst J. Ørum Jørgensen, Kirkebysvej 14, Gjellerup,7400 Herning – valgt 25.1.1974
4. Forstander C. J. Gräs, Blåkildevej 19, 6880 Tarm – valgt 21.11.1977
5. Skoleinspektør E. Munksgaard, Foldgårdsparken 13, 7600 Struer, formand for bestyrelsen – valgt 20.11.78
6. Amtsrådsmedlem, læge fru Ruth Schjødt-Pedersen, Vestervig – valgt 6.11.1979

Valgt af seminariet:

1. Fhv. skoleinspektør Hans Bakbo, Klingenbergsgade 29, 7900 Nykøbing M – valgt 6.4.1965
2. Revisor Jens Chr. Pedersen, Østergade 29, 7500 Holstebro – valgt 10.10.1966
3. Amtsrådsmedlem, assurandør Lars Raakjær, Voldgade 20, 7620 Lemvig – valgt 15.11.1971
4. Lærer Ane Krogh, Højvænget 26, 7760 Hurup, Thy – valgt 22.11.1976
5. Borgmester Villy Christensen, Overlæge Ottosensvej 5,9900 Frederikshavn – valgt 21.11.1977
6. Tømrermester Egon Bjerg, Dybe, 7620 Lemvig – valgt 20.11.1978

Forretningsudvalg:

1. Skoleinspektør E. Munksgaard, formand
2. Fhv. gårdejer Mads Lind Høgsgaard
3. Revisor Jens Chr. Pedersen
4. Assurandør Lars Raakjær
5. Lærer Ane Krogh

Det fremgår heraf, at sognepræst G. Peters-Lehm, gårdejer Carl Pedersen og provst Edvard Madsen er udtrådt af bestyrelsen. I stedet er valgt skoleinspektør E. Munksgaard, tømrermester Egon Bjerg og fru Ruth Schjødt-Pedersen.

Et formandsskifte

Af rektor Poul E. Andersen

Bestyrelsens formand gennem 13 år, provst Edvard Madsen (th.), byder velkommen til sin afløser på formandsposten, skoleinspektør E. Munksgaard.

Ved bestyrelsesmødet den 6. november trådte provst Edvard Madsen tilbage som formand for Nr. Nissum seminariums bestyrelse efter 13 år i formandsstolen. Han udtrådte samtidig af bestyrelsen. Han efterfulgtes som formand af skoleinspektør E. Munksgaard, Gudum, der indtrådte i bestyrelsen i november 1978.

Under det påfølgende årsmøde blev den nye formand budt velkommen. Provst Madsen blev fra flere sider varmt hyldet for sin indsats for Nr. Nissum seminarium. I seminariets tak hed det:

I Nissumske årbøger har forstander P.C. Gjelstrup tegnet en række billeder af tidligere bestyrelsesformænd. Det har været markante folk, og de har hver for sig betydet meget for Nr. Nissum seminarium. Provst Thomas Møller er den, der har haft den længste forbindelse med seminariet, ca. 50 år. Først som 84-årig nedlagde han formandsskabet. I sammenligning med ham forlader provst Madsen sin post i utide. Han er ti år yngre og har kun beklædt stillingen i 13 år. Der er dog ingen tvivl om, at Edvard Madsens formandstid er faldet i en periode, der har stillet langt større krav til formanden, end man tidligere har oplevet. I hans tid har seminariet skiftet status. Det er nok stadig privatseminarium, men det har som privatseminarium med fuld statsstøtte fået ganske andre og snævrere rammer at virke under. I samme periode er kampen for bevarelse af seminariet blevet ført. Nedlægningstruslen krævede en indsats større, end vist de færreste aner. I dette tidsrum faldt endvidere den vældige ekspansion. Elevtallet fordobledes. Det nye store HF-kursus kom til, lærerstaben forøgedes kraftigt, og nye, store bygningskomplekser rejste sig. I provst Madsens formandsperiode er den store ændring i elevklientellet blevet mærkbar. Ungdomsoprøret gav en ny holdning

blandt de studerende, og seminariets vækst gav et langt bredere rekrutteringsområde end hidtil. Seminariets status som idéseminarium blev mindre selvfølgelig end tidligere og krævede stadig drøftelse, gennemtænkning og begrundelse.

I disse år er der blevet trukket stærkt på formanden. Det er blevet klart, at formanden for et moderne seminariums bestyrelse ikke sidder til pynt. Kravene er kontante og talrige. Forhandlingerne med myndighederne er blevet stadig hyppigere og mere komplicerede, der kræves indsigt i byggesager, i regnskabsvæsen, i personalespørgsmål og i pædagogiske problemstillinger.

Provst Madsen har bestridt sin opgave på overordentlig kompetent måde. Man forbavses ofte over hans kendskab til både studerende og ansatte, ligeledes over den lethed, hvormed han har sat sig ind i den lange række af skiftende sager, som der stadig skal tages stilling til.

Forstander Gjelstrup skriver i en meget positiv skildring af en af de tidligere formænd, at han godt kunne betragte udviklingen i seminarieverdenen med et lille, ironisk smil. Provst Madsen væbner sig med humoren og al dens varme. Den har vi andre lunet os ved. Der har ikke været nogen forhandling så intens, at der ikke har været plads til en anekdote fra formanden. Selv hårde standpunkter bliver mildere derved.

For provst Madsen har Nr. Nissum seminariums placering som et kristent seminarium været helt afgørende. Der er aldrig nogen, der har været i tvivl om, hvor han står. Han har aldrig været de skarpe standpunkters mand. Det har han ikke behøvet at være. Hans stærke rodfæstethed og hans levende kristne overbevisning har givet ham plads til frihedssyn og åbenhed over for alle synspunkter. Men hvis nogen har troet, at de kunne løbe om hjørner med ham, tog de fejl.

Provst Madsen har præget seminariet i mange henseender igennem de 13 år. Ikke så meget gennem udfarende dynamik, men langt mere ved at forpligte dem han færdedes sammen med gennem den tillid, han altid viser, gennem støtte til initiativer og gennem det eksempel på menneskelighed og loyalitet, som han altid giver os.

Jeg vil gerne på seminariets vegne bringe en tak for en god indsats gennem en formandstid, hvor der har været uro i de ydre forhold, men tryghed og tillid i samarbejdet. Og jeg vil gerne tilføje en personlig tak for den tillid og støtte, jeg har modtaget i de år, vi har arbejdet sammen.

På falderebet

– 13 år i Nr. Nissum Seminariums bestyrelse

Af provst Edvard Madsen

Når jeg, trods arbejdet som sognepræst og provst, og med et ikke alt for robust helbred, havde lyst og mod til at sige ja til bestyrelsens opfordring i 1966 til at træde ind i bestyrelsen som formand, hang det nok sammen med et gammelt bekendtskab til seminariet, idet en broder blev dimitteret herfra i 1911, og en anden broder i 1926. De har iøvrigt begge været medlemmer af bestyrelsen.

Dertil kommer, at folkeskolens arbejde altid har interesseret mig, og det har fået udtryk gennem mange års arbejde som skolekommissionsformand i de sogne, hvor jeg har haft min gerning. Da det i høj grad er på den pædagogiske front, kampen i dag står om barnet og den unge, må man fra kirkens side også være interesseret i læreruddannelsen.

Redaktionen af årbogen har bedt om en artikel i anledning af min afgang fra bestyrelsen. Af pladshensyn kan det kun blive en omtale af enkelte begivenheder og problemer i de 13 år.

Seminariets 75 års jubilæum er fyldigt omtalt i årbogen 1967. Af de mange forskellige aktiviteter på festdagen mindes jeg særligt kransenedlægningen på stifterens og tidligere medarbejderes grave på Nr. Nissum kirkegård, festgudstjenesten ved pastor Poul Hjort Lange, og den storslåede festaften i Limfjordshallen. Direktør Hans Jensen, der repræsenterede undervisningsministeriet, holdt festtalen og nævnte bl.a. »det fremsyn, den optimisme og den idealisme, der må have præget de mænd, der i sin tid tog initiativet til oprettelse af det første indremissionske seminarium i Danmark«, og omtalte, at »seminariet under skiftende vilkår havde fastholdt det idégrundlag, som det blev bygget på, og var vokset fra at være et beskedent seminarium til at være en ny, stor og tidssvarende lærerskole«.

Flere talere gav udtryk for beundring for den dristighed, det mod og den offervilje,

den høje faglige standard og den kamp for privatseminariernes fortsatte bestående, der har præget Nr. Nissum seminarium gennem årene.

Men ikke lang tid efter festdagen trak mørke skyer op fra øst. I *Betænkning nr. 531 vedrørende seminarieplanlægningen* hedder det om Nr. Nissum seminarium, at øvelsesskolen ikke opfylder betingelserne, at der kun vanskeligt kan skaffes den nødvendige tilgang af studerende, og at det er tvivlsomt, at befolkningsunderlaget er tilstrækkeligt for en øvelsesskole og supplerende øvelsesskoler, og udtalelsen slutter med ordene: »*Udvalget indstiller, at seminariet nedlægges*«.

Fra seminariets side blev der gjort et stort og dygtigt arbejde for at vise seminariets eksistensberettigelse og -mulighed, bl.a. ved udarbejdelsen af en »gråbog« om forholdene og fremtidsmulighederne, og det var meget opmuntrende at se, hvordan alle på seminariet stod sammen i kampen for dets eksistens.

Nu synes nedlæggelsestruslen borte, men prognosen om den store overproduktion af lærere til folkeskolen har medført en *adgangsbegrænsning* for adgangen til seminarierne, der for vort vedkommende betyder en nedgang i antallet af lærerstuderende fra 8 til 4 hold pr. årgang, og for HF-studerende en nedgang fra 6 til 4 hold pr. årgang.

Efter mange, ofte trælse forhandlinger blev øvelsesskolen ved seminariet godkendt og igangsat, og efter salget af kommuneskolen til landbrugsskole vil færdiggørelsen af kommuneskolen ved seminariet være nært forestående, og øvelsesskoleproblemet skulle således hermed være løst.

Hvis seminariet får lov at beholde HF-uddannelsen, og der stadig vil være den tilstrækkelige tilgang af studerende, vil det være muligt at undgå en frygtet afskedigelse af fastansatte og fastboende lærere.

Udbygningen og fornyelsen af seminariets lokaliteter på grund af den store tilgang af lærerstuderende og oprettelsen af HF har præget seminariet i disse år. Der blev bygget Biologibygning, og den længe ønskede og savnede festsal blev til virkelighed og benyttes ikke blot ved festlige lejligheder, men til mange andre gøremål, bl.a. som en fortrinlig teatersal for teaterkredsen Limfjorden. Ved en indsamling blandt lærere, elever og venner blev det muligt at udbygge det såkaldte »Rotterdam« til et udendørs svømmebassin. Måske blev seminariet ad åre så velhavende, at det kunne overbygges! For at skaffe de mange studerende husly byggede De unges Kollegieselskab det store Ad. L. Hansens Kollegium, der er særdeles godt og tidssvarende indrettet. Den påtænkte og planlagte store udbygningsplan er på grund af adgangsbegrænsningen betydeligt nedskåret, men en sidste etape, der skulle muliggøre samling af de forskellige faggrupper i institutter og give bedre rammer om kontorer og administration, er nu delvis bevilget og forventes snarest igangsat.

Rektorskiftet i 1976 var en betydningsfuld begivenhed for seminariet. Efter 20 års virke, der for seminariets leder var meget arbejdskrævende, tog rektor Høgel

afsked med den gerning, der havde hans hjerte, og som han viede alle sine kræfter. Bestyrelsen kunne glæde sig over flere velkvalificerede ansøgere, og man indstillede eenstemmigt lektor ved Danmarks Lærerhøjskole Poul Erik Andersen til rektorposten. Det var en stor glæde at kunne indstille en så alsidig uddannet leder, der samtidig går ind for seminariets kristne linje, og det tør siges, at forventningerne er blevet fuldt ud opfyldt. Bestyrelsens tak til rektor Høgel og fru Elisabeth Høgel og velkomsten til rektor Andersen og fru Kirsten Andersen har jeg forsøgt at give udtryk for i årbogen 1976.

Endnu er det bestyrelsens ret og ansvar at vælge rektor. Der er tegn på ønsker om, at denne ret skal beskæres. Forhåbentlig bliver det ikke i så høj grad, at det bliver vanskeligt at drive privatseminarium og fastholde en kristen linje! Det har i en tid, hvor kulturlivet på mange områder frigøres fra forbindelsen med kirke og kristendom, været velgørende at opleve, at fagligt dygtigt arbejde kan forenes med en kristen holdning, at arven fra Hellas under det sokratiske motto: »Kend dig selv«, kan forenes med arven fra Palæstina under stifteren Ad. L. Hansens motto: »Bed og arbejd«. At der stadig kan samles en stor flok til den daglige morgensang, og at der i det mangeartede foreningsliv, der udfolder sig på seminariet, også er mulighed for, at Evangeliet kan forkyndes til personlig stillingtagen, i fuld personlig frihed uden nogen form for åndelig tvang, er en stor gave og glæde.

Hvad fremtiden angår, kan både de nye adgangsbestemmelser for optagelse på seminarierne og U90, planlægningsoplægget for fremtidens uddannelser, der synes at være et brud med vor kulturs kristne grundlag og med frihedstraditionen i dansk skolepolitik, give anledning til ængstelse. Men samtidig er det en udfordring, og der vil ikke mindre end før være brug for uddannelsessteder for de vordende lærere, hvor, som det hedder i seminariets formålsparagraf, den undervisning, der skal gives efter gældende lov, også kan gives »på grundlag af et kristent livssyn ud fra den evangelisk-lutherske kirkes lære«.

Lad mig citere, hvad jeg skrev i en artikel i Viborg Stifts Årbog for 1978: Selv om de ændrede forhold for kristendomsundervisningen i folkeskolen vil medføre, at folkekirken på en helt ny måde må tage ansvar for den dåbsundervisning, kirkens barnedåbspraksis indebærer, er der stadig brug for folkeskolens kristendomsundervisning. Når det i den ny skolelov hedder, at »kristendomsundervisningens centrale kundskabsområde er den danske folkekirkes evangelisk-lutherske kristendom«, er denne undervisning også en del af kirkens dåbsundervisning, som vi ikke kan undvære. At undervisningen gives »ud fra den evangelisk-lutherske lære«, har ikke blot en kirkelig, men i høj grad en pædagogisk begrundelse. Den lutherske pædagogik, der ud fra læren om de to regimenter, er en kulturåben pædagogik, der præsenterer for eleverne denne verden, som den er, men også evangeliet om skabelse og genløsning, passer udmærket til det lovfæstede formål for læreruddannelsen, der skal

»sigte på at give den faglige og pædagogiske indsigt og praktiske skoling, der er nødvendig til varetagelse af lærergerningen . . . og fremme de studerendes personlige udvikling«. Derfor er det også af stor betydning for folkeskolens undervisning i kristendomskundskab, at de vordende lærere i deres faglige uddannelse også får øje for kristendommen som en væsentlig del af vor kulturs grundlag, og møder evangeliets kald og gave til personlig modning til livsgerningen og, om muligt, til personlig forankring i kristentroen.

At det gamle seminarium ikke er stivnet, men stadig vågent følger med i den pædagogiske udvikling, viser navne som »pædagogisk højskole«, »Krogsgårdprojekt«, »Naturskole« m.m. Som i fortiden, vil seminariet også i fremtiden med dens mange og krævende opgaver prøve på at leve med og være med til at fastholde det folkelige og kristne islæt i dansk skoletradition.

Der kunne være så meget andet at mindes i disse brydningsår for skolen og for læreruddannelsen. Lad mig slutte med at udtrykke min store glæde og taknemlighed over at have fået lov at leve med i alt dette, at være med i et tillidsfuldt fællesskab og samarbejde med bestyrelsen, rektorer, lærere og studerende og øvrige medarbejdere. Det har givet mig megen berigelse og inspiration i de tretten år.

På falderebet skal foruden denne tak også udtrykkes et ønske og en bøn om, at gerningen under nye tiders vilkår må ske i den ånd, hvori seminariet blev stiftet og har forsøgt at leve i under Guds velsignelse!

Portrætter

Ny formand for seminariets bestyrelse

Ved bestyrelsesmødet den 6. november 1979 valgtes skoleinspektør E. Munksgaard, Gudum, til ny formand for Nr. Nissum Seminariums bestyrelse.

Skoleinspektør Munksgaard er på forhånd velkendt med egnen og seminariet. Han er født i Struer 1916, dimitteret fra Nr. Nissum Seminarium 1937 og har haft hele sit virke her på egnen. Fra 1938–57 var han ansat ved Struer kommunale skolevæsen og derefter fra 1957–66 ved Struer Statsgymnasium.

I Struer-tiden underviste han gennem 15 år i litteratur ved Struer Husholdningsskole og virkede desuden i en årrække ved Struer Handelsskole, heraf 7 år som forstander. Fra 1948–58 var han kredsformand for Struer FDF; desuden medlem af Struer byråd fra 1954–66 og medlem af Struer menighedsråd fra 1953–66, de sidste år som formand.

I 1966 flyttede Munksgaard til Gudum centralskole som skoleinspektør. Her har han vist sig som en afholdt leder og meget dygtig administrator, ligesom arbejdet har bragt ham i nær kontakt med seminariet. Som øvelsesskoleleder har han gennem årene jævnligt haft sin gang her, ofte deltaget i lærerrådsmøder o. lign. samt været fast deltager på listen af lærere, som leder morgensangen på seminariet.

Det er således en på vidt forskellige områder erfaren mand, der er valgt til ny bestyrelsesformand. Vi hilser dette valg med glæde og ser i lærerkollegiet frem til et godt samarabejde.

Poul G. Wemmelund

Ny sognepræst i Nr. Nissum

Som man kunne læse det i 1978-årbogen, rejste sognepræst P. Juhl Jensen fra Nr. Nissum i efteråret 1978.

Allerede søndag den 4. februar 1979 blev pastor Erling Glad indsat som ny sognepræst i Nr. Nissum.

Pastor Glad kom hertil fra Karlslunde sogn på Køgeegnen, hvor han har haft sit virke siden 1968. Både pastor Glad og

hans kone er københavnere og har hidtil boet dels i København og dels i Østsjælland, så det har nok været lidt af en barsk oplevelse at flytte til Vestjylland netop i vinteren 1979. Vi har imidlertid den opfattelse, at familien allerede nu er ved at falde godt til i sognet.

Erling Glad møder med en solid baggrund til det mangeartede og spændende arbejde som præst i et sogn af Nr. Nissums struktur. Efter embedseksamen i 1960 har han været præst ved Jesus-kirken og i Ålholm sogn i Valby, og nu sidst præst i Karlslunde.

Han har mangeårig erfaring i ungdomsarbejde, dels som deltidssekretær i Valby KFUM og dels som formand for FDF/FPF i alle Karlslundeårene. Endvidere har han både i studietiden og som præst søgt at dygtiggøre sig ved flere studieophold i

Tyskland og ved at deltage i en række kurser på Præstehøjskolen.

Vi ønsker præstefamilien velkommen til Nr. Nissum, dette atypiske og krævende, men dejlige sogn ved Limfjordens stormomsuste Nissum Bredning.

Poul G. Wemmelund

Ny årsvikar

Per Bech Larsen. Født 1947 i Sæby. Student 1966 fra Frederikshavn Gymnasium. Aftjent værnepligt i Flyvevåbenet 1966–67. Biologistudier ved Århus Universitet, Københavns Universitet og Miljøstyrelsens Ferskvandslaboratorium, Silkeborg. Cand. scient. (biologi) oktober 1978 med speciale i botanisk ferskvandsøkologi. Pædagogikum foråret 1979 ved Århus Statsgymnasium. Årsvikar ved Nr. Nissum Seminarium august 1979.

Lektor Johs. Hejbøl

80 år

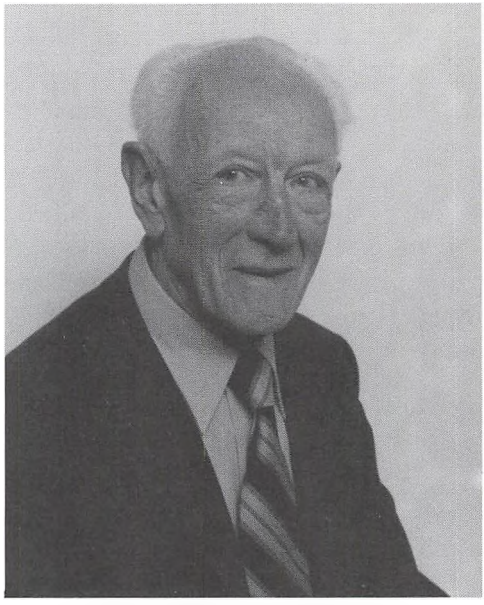

Den 28.12. fylder lektor Hejbøl 80 år. De fire snese år har gjort hårene hvide, men gangen med de lange skridt er stadig hurtig, tanken er klar, og interessen for, hvad der rører sig i tiden, herunder også på seminariet, er usvækket.

Johs. Hejbøl blev ansat ved Nr. Nissum Seminarium i 1924. Det var imidlertid ikke det første møde med Nissum, for Hejbøl blev i 1921 dimitteret fra seminariet. I 1969 tog lektor Hejbøl sin afsked efter 45 års ansættelse ved institutionen. Så mange år giver en samhørighed med stedet og et kendskab til dets historie og forhold langt ud over det almindelige.

I årenes løb har mange elever/studerende mødt Johs. Hejbøl som underviseren, nydt godt af hans store viden og belæsthed, der altid omfattede selv den nyeste litteratur. Johs Hejbøl har sans for at fremdrage væsentlige problemer og ytre sin mening derom, dog altid i loyalitet mod stoffet og dets forfatter.

Vi, der har oplevet og stadig oplever Johs Hejbøl som oplæser, hører hans karakteristiske stemme, når han optaget på sin egen nænsomme måde indvier os i et digt eller et stykke prosa.

Var og er litteratur den ene store interesse, så er historie den anden. Det har bl. a. givet sig udslag i et mangeårigt arbejde for foreningen Norden.

Jeg har den glæde at kende Johs. Hejbøl både som lærer og som kollega. På nært hold har jeg mødt den venlige og altid korrekte Johs. Hejbøl med de markante meninger og evnen til at fremføre dem.

Det er for et seminarium som Nr. Nissum af stor værdi at have ældre kolleger på stedet, lærere, som i en årrække har været med til at præge seminariet, og som stadig deltager i seminariets liv. Det giver sammenhæng såvel tidsmæssigt som holdningsmæssigt.

For Johs. Hejbøl er Nr. Nissum Seminarium livsopgaven. Vi, der kender ham, er klar over, at han ud fra sin holdning nok selv vil tilføje – og livsgaven.

For gamle elever er hans navn uløseligt forbundet med Nr. Nissum Seminarium.

J. Hauge Nielsen (51)

Frede Hansen (20)

in memoriam

Den sidste dag i juli døde Frede Hansen på sygehuset i Tønder, 82 år gammel. Han startede sin livsgerning som seminarielærer i Nr. Nissum fra 1917–20 og sluttede som seminarielektor i Tønder fra 1941 til han nåede pensionsalderen. I de mellemliggende 21 år var han et par år lærer ved Ollerup gymnastikhøjskole, leder af delingsføreruddannelsen ved Rødding højskole og kommunelærer i Kolding.

Det var gymnastikken, der blev det bærende i hans virke. Uddannet hos Niels Bukh samt Statens Gymnastikinstitut var han alle dage en inspirerende gymnastiklærer; han var deltager i Olympiaden 1920 og i Bukhs Amerika-tur 1923, medstifter af De danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger samt udgiver af flere dagsøvelser i gymnastik.

Men han levede også i høj grad med i samfundslivet. Jævnlig læste man i de senere år læserbreve af ham i »Jyllandsposten«, og han var folketingskandidat for Retsforbundet.

Her skal han specielt mindes for sin tid i Nr. Nissum. Han var samtidig elev og lærer, en vanskelig kombination, som han imidlertid klarede fint. Vi var klassekammerater, og det er forståeligt, at han derfor gerne ville gøre os til en mønsterklasse med Niels Bukhs »primitive gymnastik«, som da var højeste mode. Hvorvidt det lykkedes, skal jeg lade usagt. Men vi glædede os over at have en fremragende lærer og en god kammerat. »Jow, vi hå møj o saj Frede tak for«, som en af kammeraterne sagde ved afslutningen af en opryknings-prøve i gymnastik, og det er der vist i dag mange ud over landet, der vil bekræfte.

Hans minde være æret!

Johs. Hejbøl (21)

Ejnar Bækgaard (47)

in memoriam

Ingen læsere af årbog 1978 ville vel tænke sig, at det var sidste termin for at få Ejnar Bækgaards beretning om modstandsgruppen på seminariet under besættelsen. Han var jo ikke fyldt de 60 – og dog skulle det være sådan. Under en lille familiefestlighed Palmesøndag sank han pludselig om, ramt af hjertestop, kun 3 uger før ægteparrets to børn – Sten og Birte – skulle konfirmeres.

Ved hans grav fik jeg lov til at bringe seminariets, dets lærerkollegiums og elevforeningens hilsen og tak for hans indsats som leder af modstandsgruppen og initiativtager til oprettelsen af 5. maj legatet. Jeg forstår, hvor smerteligt det måtte være for hans efterladte så pludselig og uforberedt at få hele deres familiemønster brudt.

Helt fra sine unge år fik Bækgaard lederopgaver. Han måtte under modstandskampen tage ansvar for kammeraternes liv og død. Og denne ansvarsbevidsthed overfor betroede opgaver prægede også hans virke som leder af Herningholm skolen.

Æret være Ejnar Bækgaards minde iblandt os

Alex Koch (28)

Ved pedel Hansens afsked

Af Gunner Eriksen (43)

Pedel Hans M. Hansen

Med lys og med lygte
i Nissum man søgte
en dygtig pedel,
som kunne en masse
og glad ville passe
og røgte alt vel.

Lidt held og lidt lykke
var med i det stykke,
det siger sig selv.
Den anden forlod det,
mens Hansen tog mod det
og blev vor pedel

Hvordan var mon starten,
og hvad var vel arten
af tjenestens kår?
Hvad måtte du friste
i krigens det sidste
besværlige år?

Så travl som en myre
du sled med at fyre
i døgndrift omtrent.
Det var lidt besværligt,
for brændslet – helt ærligt –
var lidet bevendt.

Dog var det at fyre
– det kan vi bedyre –
kun del af dit job,
for lige fra starten
var Hansen på farten,
før solen stod op.

I årene mange
blev dagene lange
med travleste flid.
Så hjælpsom mod alle,
der blot kunne kalde
og ta' al din tid.

Det hed sig, at skolen
fik ændret parolen
fra midt i halvtreds:
skal alt på det tørre,
må stort blive større,
før man er tilfreds.

Mens skolen nu groed'
blev Hansen det hoved,
som ledelsen fik,
men til at ta' vare
den hjælpende skare
til hånde ham gik.

Vi meget dig skylder
og gerne dig hylder
for hele dit værk,
vi må dog ej glemme,
at Maja derhjemme
var støtte så stærk.

Fortællingen i undervisningen

Et tema i forskellige belysninger

Fortællingen

Af lektor Kaj Mogensen

Søren og hans lillebror spiller bold i entréen. Bolden rammer en dyr kinesisk vase, der går i tusinde stykker. Nu skal Søren forklare sin mor, hvad der er sket, men inden han får åbnet munden, siger moderen: »Nu ingen *historier*!«

Vi kender alle fra diskussioner vendinger som »det er jo ikke andet end *eventyr*«, eller »det er kun en myte«. Og det hænder, at man læser i en avis, at de unge teologistuderende på universitetet lærer, at bibelen er fuld af *sagn* og *myter*.

Vores måde at bruge sproget på i de eksempler, jeg her har givet, viser, at fortællingen er kommet i miskredit. Ord som betegner forskellige fortælleformer: *historier*, *eventyr*, *myter*, *fabler* og *sagn*, giver os associationer i retning af løgn, tågesnak eller tilsløring.

Vor måde at bruge dagligsproget på er altid udtryk for en dybereliggende erfaring. Når vi uden videre identificerer *fortællingen* med *løgnen*, hænger det sammen med, at vi kun regner med naturvidenskaben og det sprog, der anvendes i naturvidenskaben. Sproget skal bruges til at udvide en bestemt form for erkendelse med. Nemlig den form for erkendelse, hvorved vi gør os til herrer over tilværelsen. Naturvidenskabernes hensigt er at give os viden *om* verden, for at vi kan komme til at beherske den mere og mere. Nøgleordene er her *udvikling* og *fremskridt* forstået som forøgelse af den materielle levestandard.

Der er en meget nær sammenhæng mellem sprog, livsforståelse og livspraksis. Den måde, vi bruger sproget på, udspringer af vor måde at leve på – og virker samtidig ind på vor livspraksis. Det naturvidenskabelige sprogs eneherredømme som accepteret og stuerent sprog viser en livsforståelse og en livspraksis, som jeg vil kalde indsnævret – et udtryk for en endimensional tænkning. Men hvad er det så, der karakteriserer det naturvidenskabelige sprog? Dette sprog skal være så præ-

cist, så enkelt, så objektivt (det vil sige uden afhængighed af den person, der taler det) og så entydigt som muligt. Det kræver et eksakt sprog, hvormed virkeligheden kan beskrives, klassificeres og overskues, så den kan erobres. Et sådant sprog beskriver virkeligheden i overskuelige udsnit, men det kan ikke forklare og fortolke menneskelige oplevelser og erfaringer. Og det kan ikke gribe om menneskelivet som en helhed. Det kan ikke sætte én i personlige valgsituationer, og det kan ikke formidle følelser og skabe personligt fællesskab mellem mennesker. Det kan ikke bruges, hvis vi ønsker at møde fortiden, historien, naturen og andre mennesker i et forhold, hvor vi giver og modtager. Når vi alene synes at ville acceptere et naturvidenskabeligt sprog, så skyldes det en fattigdom på oprindelige erfaringer og seriøse menneskelige oplevelser – først og fremmest oplevelse af, at et møde med historien, naturen og andre mennesker virkelig inddrager os, så det kræver engagement og handling.

Fejlen er ikke, at vi bruger et naturvidenskabeligt sprog. Vi kan ikke undvære dette sprog. Hvis vi ikke vil acceptere det naturvidenskabelige sprog, så bliver vi dagdrømmere og vil gå til grunde, så unddrager vi os en del af virkeligheden og bliver også indsnævrede og éndimensionale. Men det er næppe her, at den store fare ligger hos os i Vesten i dag. Fejlen er altså ikke, at vi bruger et naturvidenskabeligt sprog, men at dette sprog har trængt sig ind på alle livets områder i en sådan grad, at det er blevet enerådende eller i det mindste har bragt det ikke-naturvidenskabelige sprog i miskredit. Det betyder også, at man anlægger de samme bedømmelseskriterier på alle typer af sprog – og at disse bedømmelseskriterier er hentet fra det naturvidenskabelige sprog. Derfor kan man ikke stille spørgsmål om sandhed og falskhed forstået som objektive størrelser til tekster og fortællinger, der slet ikke arbejder med et sandhedsbegreb på den måde. Eller man stiller krav til præcision og sproglig enkelhed til en tekst eller en mundtlig fortælling, der ønsker at give udtryk for sammensatte og upræcise menneskelige følelser og tanker.

Ved *alene-anvendelsen* af det naturvidenskabelige sprog har vi foretaget det, en pædagog har kaldt »mordet på drømmene«. Og ved at forhindre mennesker i at drømme slår man dem faktisk ihjel.

Det er nok svært at understrege, at dette drømmemyrderi, der udspringer af en meget dybtliggende livsforståelse i vores kultur, ikke er et produkt af såkaldt senkapitalistisk livspraksis. I det stykke er den liberalistisk kapitalistiske tilværelsespraksis og marxismen i dennes klassiske version to alen af ét stykke. Set i en større idéhistorisk synsvinkel er liberalisme og klassisk marxisme variationer over det samme tema.

Når mange mennesker betragter ord som *eventyr, sagn* og *myter* som ord, der er synonyme med løgn, så bliver det skolens opgave ved hjælp af kritisk analyse at afsløre disse fortællinger som de virkelighedstilslørende størrelser, man mener, at de er. Fælles for de pædagogiske bestræ-

belser, der går ud på en sådan afsløring af ideologier i fortællingerne, er, at udgangspunktet er en overbevisning om, at folk i almindelighed er dumme, og at vi selv er klogere. Jeg skal på ingen måde afvise, at den kritiske analyse af den menneskelige tilværelse er nødvendig; men den bliver i virkeligheden totalt ukritisk og manipulerende, hvis den får lov til at stå alene, hvis den som *udgangspunkt* har, at *alle* fortællinger jo nok er løgn og undertrykkelse. Når eventyr, sagn og myter tages fra et folk, eller når de *alle* afsløres som ideologier, så har vi ikke længere et sprog, som vi kan benytte, når vi vil udtrykke oprindelige *erfaringer* – og især ikke, hvis vi vil udtrykke erfaringer af større sammenhænge. En undervisning, som kun vil øve kritik af erfaringer hos børnene ud fra en voksenbedreviden, der i virkeligheden er en videns- og erfaringsindsnævring, begår mord på drømmene. Også selv om dens afsløring af disse drømme under én synsvinkel skulle være rigtig.

Det kan være nostalgi at søge tilbage til fortællingen, ligesom også dagdrømmeri er en flugt fra virkeligheden; men at søge tilbage til fortællingen – også i folkeskolens undervisning i mange fag – behøver bestemt ikke at være en nostalgisk flugt tilbage i drømmeland. En genoplivelse af fortællingen som nødvendig mennneskelig sprogform betyder, at vi kan genfinde den menneskelige erfarings naturlige sproglige klædedragt, uden hvilken vi ikke kan være oplevende mennesker, der kan forene kreativitet og kritik.

Det er nemlig ikke fortællingen, der er løgn, selv om der naturligvis findes løgnehistorier. Løgnen er den indsnævrede virkelighedsforståelse, der udelukker den ægte fortælling. Det er netop den indsnævrede virkelighedsforståelse, der skaber løgnehistorier. Når vi ikke længere har plads for de ægte fortællinger, der udspringer af ægte menneskelig erfaring, og som videregiver denne erfaring i historisk og poetisk form, så opstår løgnehistorierne i det tomrum, der er skabt. Vi kan ikke leve uden fortællinger; så når den ægte fortælling trænges tilbage på grund af videnskabssprogets erobring af vort sproglige univers, opstår der nye fortællinger, der er lige så fattige, som den éndimensionale virkelighedsforståelse og virkelighedserfaring, som de udspringer af. »Ugens lægeroman«, »Mit livs novelle«, »Romantik« m.v. er fortællinger, der opstår dér, hvor videnskabssproget har renset huset for de ægte fortællinger, der udspringer af ægte menneskelig erfaring.

Men hvad er så en fortælling i det hele taget? Ordet fortælling kan bruges og bliver brugt på forskellig måde. Ordet kan bruges som en omfattende betegnelse for alle litterære genrer af episk art. Nogle fremhæver, at fortælling ikke knytter sig til bestemte litterære genrer, men er en bestemt måde at bruge sproget på. Fortællingen har en omfattende funktion og er en overordnet form, der både rummer for-

---

I ypperstepræstens gård: »I det samme galede hanen anden gang. Så kom Peter det ord i hu, som Jesus havde sagt til ham: »Før hanen galer to gange, skal du fornægte mig tre gange.« (Mark. 14,72).

PENCIL

tællende og argumenterende elementer. Fortællingen er så et sprog, der taler til hele mennesket – et eksistentielt sprog. En så omfattende betydning af fortællingen er imidlertid upraktisk. Der må holdes fast ved, at fortællingen er en samlebetegnelse for flere beslægtede litterære genrer. Det fælles for disse genrer er, at de alle beskriver hændelser, der sættes i forhold til hinanden i et tidsligt forløb. Fortællingen behøver ikke at udspille sig i historisk tid; men tidsforløbet er så væsentligt for fortællingen, at hvis den ikke kan bruge historisk tid, så må den selv konstruere en »indre tid« eller en »mytisk tid«. Fortællingen kan altså bestemmes helt konkret. Jeg skal ikke i denne sammenhæng komme nærmere ind på dette, men blot hævde, at der findes en særlig fortællingens grammatik. Det er muligt at finde frem til ganske bestemte måder, udsagnsordene bruges på i fortællingen – og der er et ganske bestemt forhold mellem udsagnsord og navneord etc. Men det afgørende er altså, at et antal – mindst to – hændelser sættes i forbindelse med hinanden i et tidsligt forløb. Derfor spiller tiden en større rolle end rummet i fortællingen. Rummet kan endvidere få tidslig karakter, idet det bliver noget man bevæger sig igennem fra et tidsinterval til et andet. Mest udtalt er det i eventyret.

Fælles for fortællinger er også, at de alle vil appellere til os. De vil tale til vore følelser og til vores »bedre jeg«. De vil tilbyde os bestemte måder at opfatte tilværelsen på, og de vil sætte os igang med bestemte handlinger.

Men de gode fortællinger vil samtidig være »rummelige« og fremkomme med deres livsforståelse og deres appel til handlinger som frie tilbud.

Alle fortællinger udspringer af *erfaring*. Erfaring er netop noget, der er knyttet til et forløb i tiden. *Erfaringen* knytter sig så igen til *erindringen*. Hvad vi oplever i tiden, opbevares hos os som erindring og gøres nyttigt af os som erfaring. Fortællingen er erfaringens eneste mulige formidlingsform. Genopdagelse af fortællingen er derfor en kritik af en indsnævret virkelighedsforståelse – et kampmiddel, når menneskeligheden skal tilbageerobres, og når der igen skal regnes med erfaring og læres af erfaringer. Fortællingen er altså ikke en kategori, der bruges blot af pædagogiske grunde som et tilfældigt middel for videregivelse af erfaring – og den er aldrig kun underholdende, selv om mange fortællinger er meget underholdende, fordi de kan lære os at grine af de uheldige erfaringer.

Et folk kan karakteriseres som et fællesskab, der har gjort kollektive erfaringer, der er udmøntet i nogle fortællinger, som man er fælles om. Uden fælles erfaringer vil man skulle starte på bar bund, man har intet virkeligt tilfælles – og det vil blive mere end vanskeligt at holde sammen.

Et eksempel på et sådant folk uden fælles fortid er Amerika. Her kom marginalgrupper fra hele verden sammen. Og vi har i Amerika et eksempel på, hvordan et folk uden fælles fortid har det med erfaring og fortælling. For det første forsøger de forskellige etniske grupperinger at holde fast ved deres gamle fortællinger, så

længe som overhovedet muligt. Vi får irsk-amerikanere, dansk-amerikanere. For det andet opstår der forsøg på at postulere en fælles fortid. Et typisk eksempel på det er Mormonbevægelsen, der forsøgte at konstruere en amerikansk fortid, og som skabte nogle fortællinger, der kunne formidle denne fortid. For det tredie betyder manglen på fælles fortid, at man i højere grad vender sig til det naturvidenskabelige sprog og politiske trivialmyter. Det er vel netop foreningen af den ekstreme naturvidenskabelige materialisme med en grov politisk trivialmyte, der kendetegner hovedstrømmen af åndslivet og den dermed sammenhørende livspraksis i USA.

Det er naturligvis muligt at skabe en fælles fortid og dermed give mulighed for erfaringer, der kan skabe fortællinger, men erfaringen siger, at det tager meget lang tid, og at samfundet ikke må være alt for stort, hvis det skal ske.

Det modsatte eksempel er Israels folk. Også dette folk blev for tusinder af år siden skabt ved en sammenlægning af flere stammer. Men disse stammer var for det første ret nært beslægtede, for det andet var de ikke særlig store, og for det tredie gjorde de ret hurtigt nogle fælles erfaringer, som de opbevarede i folkelige fortællinger. Folket skabte fortællingerne. Men det var fortællingerne, der bevarede dem som folk.

Et folks erfaringer på godt og ondt er samlet i dets fortællinger. I sagn og historiefortælling opbevares den erfaring, som et folk har samlet i tidens løb. Fælles for sagnet og den folkelige historiefortælling er, at fortælling og tydning er vævet ind i hinanden. Det gælder i særlig grad for sagnets vedkommende. man kunne også formulere det sådan, at i sagnet og den folkelige historiefortælling er sandhed og virkelighed vævet sammen i en uopløselig helhed, som det kan være meget vanskeligt videnskabeligt at trænge igennem. Med *sandhed* mener jeg alt det, som giver ægte og relevant livstydning – uanset om der er tale om begivenheder, der virkelig har fundet sted eller ej. Med *virkelighed* mener jeg alt det, som er i overensstemmelse med et faktisk hændelsesforløb. Sandhed og virkelighed kan følges ad, men behøver ikke at gøre det. Det modsatte af sandheden er løgnen. Løgnen er den uægte og irrelevante livstydning. Det modsatte af virkelighed er uvirkelighed. Det vil sige, at noget hævdes at have fundet sted, som ikke har fundet sted. Forholdene mellem sandhed og løgn, virkelighed og uvirkelighed i fortællingen (sagnet og historieskrivningen) er meget kompliceret. Jeg må i denne sammenhæng nøjes med at antyde problemet og hævde, at hvis fortællingen er erfaringens eneste mulige form, så vil beskrivelsen af indre erfaringer ofte tage den anskuelige fortællings form. Når dette sker, bliver fortællingen symbolsk. En symbolsk fortælling er en fortælling, der skildrer nogle indre erfaringer gennem et ydre hændelsesforløb. Et eksempel på dette kan gives fra Det ny Testamente. Når menigheden vil give udtryk for den fælles erfaring, at Jesus Kristus er den opstandne Herre, der efter sit liv på jorden nu er sammen med menigheden på en anden

måde, så konstruerer man en himmelfartsberetning for at udtrykke overgangen mellem de to eksistensformer. Fortællingen om Jesu himmelfart bliver derfor et symbol, der i konkret og anskuelig fortælleform udtrykker, hvad der ikke kan udtrykkes på anden måde. Spørgsmålet om denne fortælling er sand, vil sige, at man spørger, om denne fortælling formidler en ægte erfaring og om den formår at give udtryk for denne erfaring på en relevant måde. Derimod giver det ingen mening at spørge efter fortællingens overensstemmelse med virkeligheden. Det er derfor ikke rationalisme at opfatte fortællingen som symbolsk, men det er rationalisme at hævde, at den skal være i overensstemmelse med et udvendigt hændelsesforløb, dersom den skal være sand. Det er i virkeligheden et eksempel på, hvordan den naturvidenskabelige betragtningsmåde har tvunget fortolkningen ind i falske alternativer.

Det betyder naturligvis ikke, at alle andre fortællinger om Jesus i Det ny Testamente er symbolfortællinger. Påskefortællingerne f.eks. er af en anden karakter. Hermed være også fremhævet den præcise og nuancerede genreanalyses betydning for forståelsen af fortællingen. Det gælder for alle fortællinger, at det første spørgsmål man må stille til dem er: hvilken slags menneskelig erfaring ønsker fortællingen at være en bearbejdelse af?

Fælles for alle fortællinger er altså, at de vil formidle erfaringer i bearbejdet form. Det, der giver de forskellige genrer, er, hvilke slags erfaringer fortællingen skal formidle. Og hvordan disse erfaringer bearbejdes.

Historiefortællingen og sagnet har mest tilfælles. De gengiver begge erfaringer fra den historiske tid. De er begge udtryk for et folks kollektive erfaringer. De formidler tydet historie. Deres funktion er at holde os fast på det konkrete og tilfældige. De vil indbyde os til at lære af fortiden. Erfaringerne kan blive til *minder*. Ved minder forstår jeg erindringer om lyse tider i fortiden, som man kan drømme sig tilbage til for at undgå nutidens udfordringer. En holdning til fortiden, der er præget af synet på den som en ophobning af minder, kan man kalde nostalgi. I nostalgien fjernes de farlige erfaringer, og kun det lyse og positive fremhæves, og det ikke for at man kan lære af disse erfaringer, men for at man enten kan drømme sig tilbage til de lyse tider – eller for at man kan holde disse (indbildte) lyse tider op mod nutiden – ikke for at komme med virkelige udfordringer, men som en småfornærmet, moraliserende »gammelmandsattitude«.

Eksempler på en sådan falsk udnyttelse af historiefortællingen kan vi f.eks. finde i gamle krigsveteraners lovprisning af livet ved fronten. Eller i gamle soldaterkammeraters snak om de gode gamle dage. Den psykologiske forklaring er enkel nok. Man har ikke overskud til virkelig at bearbejde fortidens erfaringer, man er nødt til at idyllisere dem – ellers kan man ikke leve med dem.

En sådan mindeagtig holdning til fortiden kan udnyttes politisk. Når politikere taler for en styrkelse af historieundervis-

ningen og om en tilbagevenden til fortælling, er det derfor vigtigt for pædagogerne at forsøge at trænge igennem slagordene til argumenterne. Ens politiske venner kan jo ofte blive noget besværlige.

Det her sagte betyder ikke, at barndommens lyse minder eller på et mere overordnet plan fortællinger om paradiset ikke er acceptable. Det afhænger af, hvordan der fortælles og hvilken funktion fortællingen skal have.

For eksempel kan disse paradisfortællinger erindre os om, at det oprindelige i menneskelivet er det gode og positive. Og de kan give os kraft til at holde modet oppe og inspiration til at arbejde på at genskabe det oprindelige. Det betyder så, at disse fortællinger skal gøres brugbare i et arbejde for nutidens og fremtidens humanisering – og ikke bruges til tilsløring af realiteterne.

Det vil altså sige, at historiefortællingen har flere funktioner. Den fastholder os i vor folkelige identitet, der er mere betydningsfuld, end vi tror. Videnskabssproget er internationalt. De fleste fortællinger er *folkelige* i den forstand, at de udspringer af et bestemt folks erfaringer, hvilket ikke kan betyde, at de kun kan være af værdi for et bestemt folk. Historiefortællingen skaber endvidere kontinuitet – sammenhæng i vort historiske univers, også dette er af større betydning, end vi normalt går og forestiller os. Det er nemlig kontinuiteten, der er den primære faktor i vor søgen efter identitet. Fortællinger fra fortiden er et værn mod identitetstab i nutiden. Det ved alle kolonimagter og diktatorer. Derfor forsøger de at undertrykke de undertryktes levende fortælletradition. I en kendt sience-fiktion roman skildres, hvorledes den absolutte statsmagt fuldstændigt har forbudt bøger og har sat brandvæsenet til at gå på jagt efter de bøger, der endnu er tilbage. Bøgerne bliver symboler på den fortid, hvorfra erindringer om frihed kan gøres gældende i nutiden og dermed være farlige for diktatorerne. Omvendt ser man også, hvordan netop et besat folk eller mennesker, der er gjort til slaver, henter styrke i deres gamle fortælletraditioner. De henter i disse fortællinger kraft til at udholde nutiden og styrke til oprør. Jesusfortællinger i Det ny Testamente skal forstås på samme måde, hvis man tilføjer, at »styrke til oprør« skal forstås på en mere omfattende måde.

Fortællinger fra fortiden – altså sagnene, der handler om den fjernere fortid og historiefortællingen, der handler om den fortid, der samtidig er tilgængelig for historievidenskaben, skal formidle erfaringer, som vi kan lære af. Disse erfaringer kan gøres kritisk gældende i nutiden, og de kan bevare håbet om en bedre fremtid. Fortællingernes kraft til at opfylde dette formål afgør, om de er ægte eller uægte. Der er nok en tendens i nutiden til at fremhæve fortællingens positive egenskaber, uden at man samtidig tager stilling til fortællingernes form og indhold. Der spores i flere sammenhænge en sådan romantiserende og formalistisk opfattelse af fortællingen. Hvis ikke genopdagelsen af fortællingen imidlertid skal blive en romantiserende flugt tilbage til »mindernes lyse

tid«, så kan man ikke afgøre spørgsmålet om sandhed og værdi for en hel genre ad gangen. Man må tage hver enkelt fortælling op til selvstændig vurdering. Jeg skal komme nærmere ind på dette i nogle afsluttende overvejelser om fortællingens anvendelse i opdragelsen.

Historiefortællingen er det sted, hvor det tilfældige bearbejdes. Den arbejder med den historiske tid. Den behøver ikke at være fuldstændig i overensstemmelse med virkeligheden. En historiefortælling kan måske afsluttende defineres som en fortælling, der i sig forener en fremstilling og en tydning af nogle faser i det historiske forløb med henblik på at gøre erfaring gældende i nutiden til fornyet bearbejdelse, stillingtagen og handling.

Men der er erfaringer i menneskelivet og folkelivet, der ikke knytter sig til de ydre hændelsesforløb og den tilfældige historiske tid. Der findes erfaringer af tilværelsens grundvilkår, der opleves som uafhængige af tid og rum. Disse erfaringer tager naturligvis *form* af de ydre omstændigheder, hvorunder de opleves, men det fornemmes at erfaringernes indhold alligevel ligger på et andet plan, end det, der er knyttet til tid og rum. Eksempler på sådanne grundvilkår er for eksempel, at vi skal dø, at menneskelivet er en af døden bestandig truet eksistens, at livets eneste helt sikre mulighed er, at vi skal dø. Døden opleves derfor ikke blot, som noget der engang vil indtræffe, men som en side ved livet hvert øjeblik. Denne oplevelse vil normalt fortrænges, således at vi netop i vor bevidsthed skubber døden foran vort liv til et ubestemt tidspunkt i en (forhåbentlig fjern) fremtid. Men så kan det alligevel ske, at døden gør sig gældende midt i livet selv.

Vi kender også den ubegrundede glæde og den ubegrundede angst for livet. Vi kan pludselig vågne op en morgen og være fløjtende glade. Uden vi egentlig kan finde en årsag. Eller vi kan pludselig midt i et eller andet, vi foretager os, opleve en angst, som vi ikke kan finde nogen årsag til. Vel, så kan det ske, at vi finder en årsag til vor glæde eller angst; men vi føler alligevel, at både glæden og angsten er oprindeligere, end de årsager vi ved tankens hjælp henter frem.

Vi kan også opleve, at vi som menneske hører sammen med andre mennesker, at vi er henvist til hinanden, hvad enten vi vil det eller ej.

Uanset om vi forklarer disse grundmenneskelige vilkår på den ene eller anden måde, så må vi forholde os til dem – give udtryk for en oplevelse af dem – og bearbejde dem.

Alt dette sker også i fortællinger. Historiefortællingen er knyttet til det historisk tilfældige. De fortællinger, hvormed vi bearbejder de uforanderlige menneskelige grundvilkår, kaldes myter. Myter må naturligvis bruge det almindelige menneskelige sprog og finde frem til en anskuelig og konkret form. Her byder fortællingen sig til. Mytefortællingen har historiefortællingens form, men da dens indhold ikke går på det tilfældige, men på det evige, må den bruge en anden tidsopfattelse end historiefortællingen. Myten skaber sin egen tid, er

På slotspladsen. Pilatus spurgte folkeskaren: »Hvad ondt har han da gjort«? men de skreg endnu højere: »Korsfæst ham!« (Mark. 15,14).

uden sammenhæng med det historisk-tilfældige. Myten udspiller sig hinsides den almindelige tid. Den fortæller om, hvad der sker mellem »der var engang« og »deres dages ende«. I myten arbejdes der med et synsbedrag. Vi tror, at der er en bevægelse i tid, men i virkeligheden står tiden stille. Tidsforløbet er en form.

Myten udtrykker altså en oplevelse af tilværelsens grundvilkår. Den er en fortællemæssig bearbejdelse af disse, men netop herved kan den hente træk fra den historiske virkelighed ind. Vi kommer derfor efter min mening ikke uden om at skelne mellem mytens form og dens indhold. Opgaven bliver så at forsøge at trænge igennem formen til indholdet. Men det må ikke ske for hurtigt. Vi må prøve først at lade myten som fortælling med form og indhold tale til os som samlet hele. Men vi må ikke standse op her.

Eksempler på sådanne myter er religionernes fortællinger om verdens tilblivelse, om syndefald og om, hvordan døden kom ind i verden. Eventyret er beslægtet med myten. En litterær analyse af strukturen i

eventyret sammenlignet med strukturen i myten vil vise meget store lighedspunkter – først og fremmest i forholdet til tidsanvendelse. Overgangen er da også glidende. Måske man kan sige, at myten tager sig af de store grundlæggende livsspørgsmål, der som regel er knyttet til religionen, medens eventyret tager sig af de mindre spørgsmål – for eksempel af forholdet mellem gode og onde mennesker. Eventyret giver derfor plads for mere lokalkolorit, hvad formen angår. Men både myten og eventyret skildrer grundlæggende menneskelige livsspørgsmål, der er ens for alle mennesker til alle tider. Derfor får myter og eventyr let et ensartet præg i forskellige kulturer. Det har fået mange til at tale om litterær afhængighed, men da menneskelivets grundvilkår et langt stykke er ens, behøver ligheder mellem f.eks. eventyr fra forskellige kulturer ikke at skyldes litterær afhængighed.

Det siger sig selv, at det er urimeligt at skelne mellem myter, der fortæller om virkeligheden og myter, der er fiktion. Myten har ganske vist et forhold til virkeligheden, men det er kun hvad dens form angår. Derimod giver det mening at bruge ordene *sand* og *falsk* om myter. En sand myte er en fortælling, der på seriøs måde bearbejder de almen-menneskelige grundvilkår. En falsk myte er en myte, der ophøjer noget tilfældigt historisk til noget evigt uforanderligt med det formål at få mennesker til at acceptere f.eks. specielle sociale forhold som tilværelsens uforanderlige grundvilkår. Eksempler på sådanne myter er fortællinger hvor skabelsesberetninger kædes sammen med beskrivelser af et hierarkisk rangforhold mellem mennesker. Der findes adskillige af sådanne myter, f.eks. fra Indien fortællingen om urmennesket Purusa, der blev kløvet, således at de forskellige grupper af mennesker blev skabt af forskellige dele af urmennesket, således blev slaverne skabt af hans fødder. Her bruges mytens form til at legitimere bestående sociale forhold for at sikre social stabilitet. Der er nogle, der vil hævde, at alle myter bruges på denne måde, men igen: man kan ikke vurdere en genre under ét, men må tage den enkelte fortælling op til overvejelse.

Ofte er det således, at det er de undertrykte grupper, der formulerer sig i myterne og i eventyrene. Da disse genrer har en symbolsk karakter, kan man ofte frit formulere sig her. Det samme gælder, når man skal fortælle om fremtiden som kritik af nutiden. Forskellige sience fiktionhistorier er symbolsk affattet samtidskritik. Ved at henlægge fortællingen til et sted uden for tid og rum gør man den utilgængelig for angreb.

Der er en række problemer i dette, som jeg kun har kunnet antyde, og som der kan arbejdes videre med. Det gælder især mytens forhold til tilværelsens grundvilkår sammenholdt med den historisk og socialtbetingede virkelighed, som præger mytens form.

Historiefortælling, sagn, eventyr og myter er de væsentligste fortællegenrer. De kan, som vist, deles i to hoveddele, hvor historiefortællingen og sagnet hører sammen, og myten og eventyret hører

Og ganske tidligt på den første dag i ugen . . .
(Mark. 16,2).

sammen. Forskellen mellem genrerne bestemmes ud fra disses forhold til tiden. Rækkefølgen bliver så, hvis man ordner genrerne efter deres forhold til historisk tid, følgende: historiefortællingen, sagnet, eventyret, myten. Der findes overgangsformer mellem samtlige genrer.

Udover disse genrer findes der en række mindre genrer. Legenden er en mellemform mellem sagnet og historiefortællingen. Fabelen minder mest om eventyret. En særlig genre er en række bibelske fortællinger, hvor historiefortællingen får mytologisk rang ud fra den jødisk-kristne opfattelse, at det guddommelige handler i tiden. Herved sprænges myten indefra og gøres umulig som kristen fortællegenre. Der er mytereminicenser i bibelen, men de

er bøjet ind under den frie historiefortællings form.

Jeg har i det foregående brugt ordet fortælling uden at tage hensyn til, om der er tale om en mundtlig eller skriftlig form. De anførte genrer er uden sammenhæng med, om fortællingen er mundtlig eller skriftlig. Iøvrigt er overgangen også her flydende. Oprindeligt nedskrevne fortællinger kan fremføres i mundtlig form. Det gælder, når der genfortælles i undervisningen. Oprindeligt mundtlige fortællinger kan på et tidspunkt skriftligt fikseres. Det gælder bl.a. en række religiøse fortællinger. Fortællingens muligheder afhænger ikke desto mindre i vid udstrækning af, om fortællingen fremføres mundtligt eller skriftligt. Den mundtlige fortælling er mere levende. Den kan forsynes med små nuancer og variationer betinget af tid og sted. Den kan derfor i højere grad blive et fleksibelt kommunikationsmiddel. Den mundtlige fortælleform giver sproget mulighed for at leve og gøre sig gældende på overraskende måder. Det er jo især Grundtvig, der har fremhævet den mundtlige – den levende – fortælling på bekostning af den nedskrevne beretning: »Jeg må derfor igen begynde med at vælte min Sisyfossten og bede læseren betænke, det er jo dog en unægtelig filosofisk sandhed, at livet forplantes ej ved de døde, men ved de levende, altså lige så lidt ved de døde ord som ved de døde sild . . . Ordet har hjemme i munden og ej i pennen, så det virkelig ikke er med hånden men med munden man kort og fyndigt, klart og levende udtrykker, meddeler og forplanter sine tanker og følelser, sin tro og anskuelse« (fra Indledning til Nordens Mytologi).

På den anden side har den skriftlige form også fordele. Den er mere almen og mere demokratisk. Der kan springes tilbage i forløbet, hvilket kan lette forståelsen. Den fikserer fortællingen, så den lettere kan gøres til genstand for tolkning og vanskeligere kan omformes og eventuelt ødelægges.

Meget tyder på, at mange har opdaget fortællingens betydning. Næsten samtidig har man indenfor forskellige videnskaber oplevet fortællingens værdi. Det gælder i historieforskningen og i den deraf afledte historieundervisning. Det gælder i litteraturforskningen, hvor det vrimler med analyser af fortællingers struktur og funktion. Det gælder i pædagogikken og i psykologien, hvor fortællingens opdragende betydning og dens sammenhæng med menneskers symboldannende aktiviteter fremhæves. Overalt ser man i disse år beslægtede tankegange vedrørende fortællingens betydning. I kunst og litteratur ser man tendenser til forsøg på at genoplive gamle fortællinger og på at skabe nye. Eksempler er her de mange udgaver af den nordiske mytologi og de nordiske sagn, der er dukket op i de senere år. Den fortællende genre bruges i nogle forsøg på at afdække historiske og almenmenneskelige fænomener. Her kan nævnes Wernstrøms »Trællene«, der har karakter af en fri historiefortælling, Astrid Lindgrens »Brødrene Løvehjerte«, der genopliver heltesagnet kombineret med mytologiske træk samt Tol-

kiens meget omtalte »The Lord of the Rings«, der iøvrigt er filmatiseret.

Fortællingen er vendt tilbage. Det giver nogle muligheder for at sprænge den moderne éndimensionale livsforståelse, men det betyder også, at der opstår en række nye farer f.eks. faren for dagdrømmeri og verdensflugt og faren for, at falske fortællinger lister sig ind og gør sig gældende, nu hvor genren er blevet respektabel igen.

Det er derfor vigtigt, at analysen af fortællingens former og indhold føres videre til nogle overvejelser over fortællingens pædagogiske, sociale og politiske funktioner og konsekvenser. Dertil kommer så igen nogle overvejelser over fortællingens rolle i en undervisningspraksis.

Jeg håber, disse overvejelser kan finde sted i de forskellige fag, der kommer i berøring med fortællingen. Det vil vel først og fremmest sige de pædagogisk-psykologiske fag, historie, fremmedsprog, de musisk-kreative, dansk og religion. Dertil kommer så de overvejelser af fagoverskridende karakter, der skal til, når man drøfter forskellige fortælleformers sociale og politiske funktion og betydning.

Jeg skal her blot nøjes med nogle antydninger af nogle problemstillinger, som der kan arbejdes videre med: Hvordan er forholdet mellem frihed og tryghed, når det drejer sig om fortælling? Fortællingen indeholder bestemte budskaber, men det er afgørende for fortællingen, at den samtidig giver frihed og indbyder til tydning. Et andet vigtigt spørgsmål af pædagogisk art er forholdet mellem fortælling og fortolkning. Et delspørgsmål er her forholdet mellem fantasi og reflekterende tænkning i undervisningsprocessen. Fortællingerne skal give mulighed for oplevelse, men de skal også indbyde til kritisk tænkning. Hvordan styrer man mellem de yderpunkter, der er karakteriseret af, at børnene på den ene side slet ikke får lov til at opleve fortællingen som et spændende og engagerende livstolkningstilbud og så, at fortællingen ganske ukritisk og ubearbejdet afleveres.

Der kunne stilles mange flere spørgsmål; men lad mig hellere afslutte med en ganske kort fortælling: Den jødiske filosof Martin Buber fortæller om en gammel jødisk lærd, der var lam i begge ben. Den jødiske lærde var en elsket og æret fortæller. Engang fortalte han om sin onkel. »Min onkel«, sagde han, »var en munter mand. Han elskede at danse. Og en dag, da han blev rigtig glad, sprang han op og begyndte at danse«. Og idet den lærde fortalte dette, optog fortællingen ham så meget, at han tog et par dansetrin. Fra den dag ophørte hans lamhed. Såvidt Martin Buber. Med anekdoten vil han fortælle os, at fortællingen kan gribe fat i os og forandre os. Den kan give os livsmodet tilbage og sætte handlinger igang.

Hvorfor skal vi fortælle i skolen?

Af fhv. forstander Vagn Raahede (41)

Jeg er vokset op i en vestjysk landsbyskole, hvor aftensædet med far som oplæser var familiesamlende og en af undervisningens grundpiller fortælling.

14 år gammel blev jeg sendt på efterskole. Udtrykket »blev sendt« er korrekt, idet jeg selvfølgelig på forhånd var ængstelig for dette første »skridt ud i livet«. – Alligevel gik det sådan, at den medbragte hørelyst blev udviklet og stimuleret på to områder.

Vi havde en ung lærer, som illustrerede for os, at »den, der ikke i disse år kan høre verdenshistoriens tunge porte gå, er døv på det øre, som det er mest skæbnesvangert at være døv på.« (Jørgen Bukdahl).

Vi fik på dette tidlige tidspunkt (vinteren 1934–35) rettet blikket mod syd, hvor Hitler allerede var begyndt at virke ud fra parolen: »Fælles blod hører hjemme i samme rige«.

Rent håndgribeligt fulgte vi med spænding afstemningen i Saar-området d. 13. januar 1935, hvor 90,5% stemte for Tyskland.

Samme unge lærer formåede i lige så høj grad at fange os, når han gennemgik: Hovedværker i dansk digtning. – Vi fik mulighed for og ro til at danne os et indtryk af dansk væsen og kultur, mens vi sad og lyttede til: Aladdin, Adam Homo, Lykke-Per og Jørgen Stein.

Næste trin blev naturligt læreruddannelsen, og da den i 1941 var en realitet, skulle den stå sin prøve, men hvor?

Jeg søgte meget, men blev antaget som lærer i »gymnastik m.m.« hos min tidligere lærer fra efterskolen, som nu ledede sin egen skole. »M.m.« indebar bl.a. adskillige fortælletimer for 60 drenge. – Jeg gjorde selvfølgelig den opdagelse, at timers forberedelse resulterede i stof, der ikke udfyldte en hel undervisningstime, men det førte så igen med sig, at fortællingen blev kombineret med samtale.

Min forstander forstod i løbet af kort tid, at jeg trængte til opladning, så derfor blev jeg bevilget orlov for at kunne deltage i lærerkursus på Askov Højskole sommeren 1944.

Her meldte jeg mig bl.a. til dr. Jens Kruuses timer i verdenslitteratur. – Jeg glemmer aldrig hans introduktion: »Mine herrer, det, vi skal beskæftige os med her, skal ikke være interessant. Det skal være farligt«.

Og så fortsatte han: »Hvis De sidder i biografen og ser toget komme brusende mod Dem på lærredet, er det muligt, at De siger til Dem selv: Det er egentlig interessant, at man kan fremstille sådan noget. men hvis De, når De i Deres bil kører hjem fra biografen, får motorstop med forhjulene på den ene side og baghjulene på den anden side af jernbanesporene, og De ser toget komme, så er det ikke interessant, men farligt.«

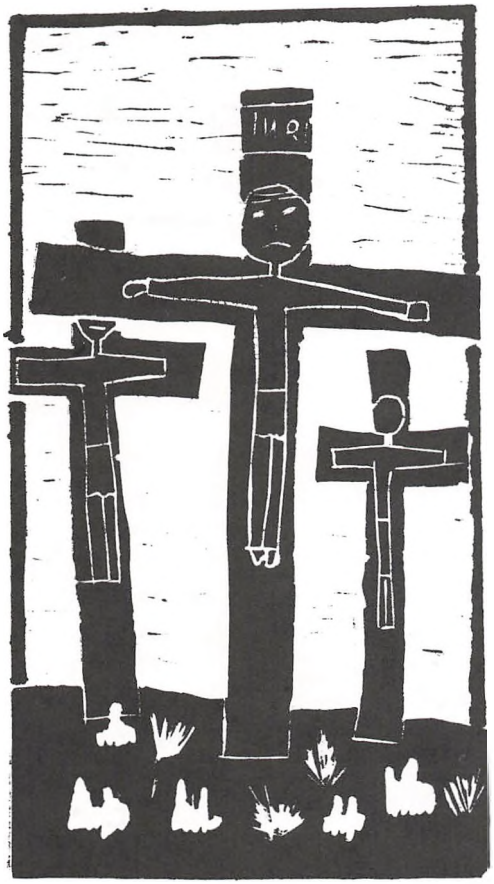

Og oven over hans hoved havde de anbragt en indskrift: Dette er Jesus, jødernes konge. (Matt. 27,37).

Derefter gik han lige over til at fortælle om David, som lod Urias slå ihjel for at få Batseba. – Og om profeten Nathans besøg hos David, hvor Nathan fortalte om den rige mand, som lod sine folk slagte den fattige mands eneste lam. – David sprang op og sagde: »Hvem er den mand, han er dødsens!« – Hvortil Nathan svarede: »Du er manden«.

I al sin enkelhed blev det nøgleordet til min forståelse af litteraturfortællingens betydning: Du er manden! – Eller sagt på en anden måde: Litteratur skal være vedkommende.

Og dermed var jeg så inde på den bane, som jeg har fulgt i mange år: Den litteratur, du skal fortælle, skal for det første være dig selv vedkommende, og for det andet må du have begrundet tro på, at den også kommer dine tilhørere ved. – Det sidste spørgsmål kan naturligvis ikke besvares med samme sikkerhed som det første.

I mange år arbejdede jeg kronologisk med litteratur ud fra troen på, at det måtte være min opgave at give et overblik over dansk litteratur fra folkeviser til moderne digtning.

At jeg altid har undervist 14-18-årige har nok bevirket, at jeg efterhånden blev fanget ind af dette alderstrins mest karakteristiske egenskab: Den naturlige egoisme.

I overgangstiden mellem barn og voksen går man ustandselig på opdagelse og har sikkert mere brug for opbygningsmateriale end overblik.

Hvorfor skal man da fortælle for unge mennesker?

Lad mig nævne fire begrundelser – set i efterskolerelation:

1. Det må være naturligt, at efterskolen søger at give materiale til opbygning af den enkeltes personlighed.
2. Fortællesituationen er en enestående mulighed for at lære hinanden at kende. –

Her kan alle elever samles på tværs af alle grænser, f.eks. alders- og intelligensmæssige.

Specielt for en forstander, som i kraft af sine formodede organisatoriske evner kun har få timer, er det en nødvendighed, at hun/han møder alle sine elever i den situation.

3. Desuden er fortælletimerne åndehuller i skolens mere eller mindre fagligt eller praktisk betonede arbejde.

Her er et område, hvor der ikke skal afkræves bevis på, hvor meget – eller lidt – eleverne nu har fået ud af det.

4. Endelig må man ikke glemme, at fortællesituationen skaber fællesskab. – Selve situationen lægger op til noget fundamentalt: Dette angår os alle!

Netop i en tid, hvor resultater respekteres, er ovennævnte frihed nødvendig. – Personlig har jeg ofte hentet opmuntring hos en af mine forgængere i Jebjerg, præsten Chr. Glud.

En gæv gårdmand af pastor Gluds menighed, sagde engang til ham: »Jeg er glad for at høre Dem, Glud, men det kniber mig at huske, hvad De har sagt!«

Glud svarede omgående: »Det skal De sandelig ikke være ked af min gode mand. De kan heller ikke huske, hvad De fik til middag i onsdags, men De har haft godt af det alligevel!«

Man kan med sikkerhed gå ud fra, at de 14-18-åriges altoverskyggende problem er overgangsalderen. – Derfor blev det naturligt for mig at begynde med at fortælle Oehlenschlägers: Aladdin, som er den første geniale skildring af overgangsalder i vor litteratur. Her får vi en mængde af alderstrinnets »kendetegn« stillet op: humørsvingninger, generationsspænding, guddommelig frækhed kontra dyb ensomhed, utålmodighed, naturlig egoisme, selvopholdelsesdrift, følelseskonflikt, uselvstændighed o.s.v. – De unge vil gerne indrømme, at dette er noget, de kender, og det fører naturligt over i samtale om, at alle er i besiddelse af en ring og en lampe, af fantasi og evner, som skal kombineres.

Man må bare ikke tro, at man hermed har sat overgangsalderen på plads én gang for alle. – Den dukker gang på gang op i det minisamfund, som en kostskole er. Den dukker meget håndgribeligt op i form af f.eks. klikedannelser, tendenser til ufordragelighed, manglende respekt for ejendomsretten, heftige forelskelser og revolutionstendenser.

Og så må man selvfølgelig tage disse episoder op til praktisk behandling, men man må også fortælle, for disse realiteter bør have perspektiv.

Heldigvis er overgangsalderproblematikken ofte behandlet i litteraturen. Måske er situationen sådan, at det er naturligt at fortælle Panduros: Rend mig i traditionerne, hvor alvoren er den, at den moderne »Aladdin«, David siger: Somme tider er jeg mægtig højt oppe, meget højere end folk ellers er, og så bliver jeg så arrig, fordi jeg synes, de andre er nogle sløve beder.

Og somme tider er jeg helt nede i kælderen, og så bliver jeg arrig, fordi folk ikke kan lade mig være i fred.

Man må altid være parat til at tage

»overgangsaldersituationen«, når den er der. – Undertiden finder man måske, at dette rabalder er uudholdeligt.

Ja, det er utåleligt, hvis man ikke kan lide de størrelser og ikke er spændt på, hvad der kommer ud af mangfoldigheden.

Og man kan heller ikke lade være at spørge: Hvilke hovedspørgsmål drejer det sig om? – Her vil de unge nok selv svare:

1. Hvad skal jeg være?
2. Hvem skal jeg følges med?
3. Hvad skal jeg tro og gøre?

Med disse spørgsmål i tankerne er det værd at gå på opdagelse i litteraturen og spørge: Hvor siges der noget væsentligt om disse ting? Der er selvfølgelig intet til hinder for, at man parallelt med det kan prøve at skabe et historisk overblik over dansk litteratur.

Man kan f.eks. gå tilbage til »Aladdin« og fortælle om Henrik Steffens, som bragte tysk romantik til Danmark. – Han satte mange i gang og altså først Oehlenschläger.

Selve den situation er spændende, for under Steffens' talerstol sad også Grundtvig. Mange år senere skildrer han situationen i digtet »Lynildsmand«:

Folket sov som lig i kiste,
kæmper sov som kampesten,
brat dog vågned fugl på kviste,
lærke med i ager-rén.

Man kan fortælle om Blicher, som blev påvirket af engelsk romantik og skildrede den jyske overgangsalderdreng, Morten Vinge, i »En landsbydegns dagbog«.

Og fra Fyn kom H.C.Andersen, som fandt ud af at skrive eventyr, hvor f.eks. »Rejsekammeraten« er et bidrag til skildringen af det evige tema: at komme ud i verden og finde sig selv.

Og denne historiske linie kan man følge helt op til det komplicerede samfund i dag, hvor man ligefrem i bøgernes titler kan få det indtryk, at de 10 bud ikke slår til. Poul Ørum: Det 11. bud. – Jørgen Thorgård: Er der andre bud.

Man kan ikke lade være med at spørge sig selv undervejs, om man mon indoktrinerer! – Ligger der måske i selve litteraturudvælgelsen en tendens til dette, idet jeg tidligere har sagt, at man må vælge den litteratur, som også er fortælleren vedkommende.

Det skal understreges, at netop når man har med »ufærdighedsalderen« at gøre, skal man være forsigtig. – Det gælder både religiøst, moralsk og politisk.

Eksempelvis kunne man jo tænkes at ville gøre sine elever til henholdsvis gode venstrefolk eller ditto kommunister. – Begge dele er forkastelige. – Men det er mere forkasteligt af angst for indoktrinering at gøre undervisningen steril.

Alle unge mennesker i vandretiden ønsker et bedre samfund. – Det er ikke underviserens opgave at anvise systemer, men det er hans pligt at pege på spørgsmål og give så fyldigt materiale, at de unge får mulighed for at danne sig en mening.

Jeg mener godt, man kan opstille et for elev og lærer fælles mål for litteraturmed-

delelse. Det kunne lyde sådan: Det er ikke ligegyldigt, hvad du gør!

Og så skal fortælleren huske, at han må ikke være kedelig. – Ebbe Rode sagde engang om denne skavank: Der findes andre måder at begå selvmord på.

Der var en, som hed Barabbas; han sad i fængslet sammen med de andre oprørere, som under oprøret havde begået mord. (Mark. 15,7).

Fortællingen i konfirmandstuen

Af sognepræst Erling Glad

Det begyndte for mange år siden. Det var i et af de første besættelsesår. Der kom en ung, nybagt lærer til Holmegårdsskolen i Hvidovre. Han fortalte af karsken bælg om sine cykleture rundt i Danmarks land. I sine iøvrigt spændende oplevelser indflettede han levende beskrivelser af landskab, af lokale sagn og historiske begivenheder op gennem tiderne. Vi sad musestille og tabte på det nærmeste underkæberne. Hvert et ord, der udgik af hans mund, slugte vi begærligt. Forventningerne til hans timer kunne måle sig endog med forventningen til den årlige skoleudflugt til Zoologisk Have i København. I hvert tilfælde hos een af eleverne fængede hans fortællen. Den blev hos ham til en aldrig mistet glæde over Danmark og det at være dansk.

Lærer Madsen forstod at bruge det levende ord.

Oplevelsen fra de tidlige drengeår kunne aldrig forlade mig. År efter stod jeg som leder i det kirkelige drenge- og ungdomsarbejde ved et døende lejrbål på en sommerlejr. Mørket rugede over Faksebugtens vande og min lommelygte ville ikke lyse. Vinden sled desuden bravt i mit omhyggeligt udarbejdede manuskript. I min fortvivlelse fattede jeg en desperat beslutning, stak papir og lygte i lommen og prøvede at gøre lærer Madsen kunsten efter. Det gik bedre end ventet og gav i hvert tilfælde blod på tanden. Jeg begyndte at dyrke fortællingen både som underholdning, i undervisningsøjemed og hvad det opbyggelige angår. Og opdagede, at netop i fortællingen tager disse tre aspekter hinanden smukt i hånden!

Så blev jeg præst. I begyndelsen gik det udmærket i konfirmandstuen. På den gode gamle manér. Men hen mod slutningen af tredserne skete der et brat omslag i de storby- og udflyttermiljøer, hvor jeg gjorde tjeneste. Den gode, gamle manér duede ikke længere. Kløften mellem kirkens søndagstro og konfirmandernes hverdagsliv syntes på een gang uovervindelig. Gode råd var dyre og i hvert tilfælde ikke at forskaffe sig på de lokale skoler, hvor mange lærere inden for deres fagområder oplevede de samme, lammende nederlag i skolestuen som præsten i konfirmandstuen. En af udvejene blev for mig at indføre fortællingen i konfirmandstuen. »Summemødet« og det moderigtige gruppearbejde, som med stor iver var blevet forsøgt, trådte noget i baggrunden. De forudsatte i det store og hele større kundskaber og modenhed end en gennemsnitlig, dansk konfirmand kan fremvise. Fra skolen var mange af dem da også allerede på forhånd vaccineret mod disse arbejdsformer. Bibelhistorie havde jeg naturligvis altid fortalt. Men nu begyndte jeg bevidst

at arbejde med fortællingen som illustration til »livsspørgsmålene«. Her viste sig en mulighed for at slå bro fra søndag til mandag.

I min søgen efter brugbart stof standsede jeg ved biografien. Og her er jeg – i hvert tilfælde foreløbig – i det væsentlige blevet stående. Biografier om og af mænd og kvinder med en særpræget livsvej, gerne suppleret med stof fra udgivne brevsamlinger, om sådanne forefindes. For tiden bruger jeg Paulus, Martin Luther, de store salmedigtere, Friedrich von Bodelschwingh, Karen Jeppe og Abbé Pierre i min undervisning. Dog kan jeg også inddrage andet, f.eks. stof fra kristendomsforfølgernes historie (Tacitus' beretning om Kejser Nero og Roms brand!) og lignende. Personernes levnedsløb genfortælles med skyldig hensyntagen til dramatiske og spændende episoder. Ofte er stoffet så omfattende, at fortællingen må formes som en føljeton, hvis enkelte afsnit fortælles med en uges mellemrum. Da gælder det om at finde en afrunding på det enkelte afsnit, der kan holde tilhørernes forventning vedlige, indtil tråden atter kan tages op.

Underholdningsmomentet finder jeg ganske legitimt. Intetsteds står der skrevet, at det skal være kedeligt at gå til præst. Nu kunne man naturligvis »bare fortælle løs« og på den måde undgå at berøre konfirmandernes nutidsproblemer. Men det er helt oplagt, at den livserfaring, tidligere slægtled har tilkæmpet sig, bør gøres brugbar for deres efterslægt. I fortællingen kan det ske på en sådan måde, at det ikke bliver en moralistisk dyne, der trækkes ned over tilhørerne. I fortællingen beskrives derimod for os, hvorledes nogle mennesker før os har mødt livets problemer, kæmpet og . . . ofte lidt nederlag; men dog gennem det hele har fået kastet lys over vejen, der skal gås. Gennem fortællingen om andres sejre og nederlag kan vi blive hjulpet til at finde vor egen livsvej – og til at gå den!

Lad mig bringe et par eksempler.

Når man genfortæller Karen Jeppes liv og levned, har man lejlighed til at reflektere over mangt og meget, f.eks. over kvindespørgsmålet, over forholdet mellem forældre og børn, det kristne ægteskab, over konfirmanders trosvanskeligheder – og over spørgsmålene: Hvorfor er mennesker så nederdrægtige mod hinanden? Er det kristeligt forsvarligt at begå selvmord? Kan en kristen tage våben i hånd og øve soldatertjeneste? Og ikke mindst: Forholdet mellem Guds kærlighed og verdens ondskab.

Det er min erfaring, at konfirmanderne ad denne vej møder deres egne, tanketunge problemer og åndeløst kan lytte til, hvorledes mennesker før dem har kæmpet med nøjagtig de samme spørgsmål. Tillige møder de gennem fortællingen i konfirmandstuen mennesker, der af deres kristne tro har fået hjælp til at leve det vidunderlige og dog så grusomme liv.

Er det manipulation med børnene?

Sikkert er det, at jeg med omhu vælger mit stof og gør et kæmpearbejde for at tilegne mig det, så jeg frit og utvungent kan bevæge mig rundt i konfirmandstuen – og evt. med fagter og store bevægelser

Josef fra Arimatæa, som var en af Jesu disciple, bad Pilatus om at måtte tage Jesu legeme ned, og Pilatus tillod det. Han kom så og tog Jesu legeme ned. (Johs. 19,38).

illustrere det talte. Sikkert er det, at jeg nøje har overvejet, hvilke emner jeg vil ind på og hvilke virkemidler jeg vil bruge. Men: Fortællingen er kun indirekte forkyndelse og påvirkning. Det hele afspejler sig i et konkret menneskeliv. Med dette menneskeliv kan tilhøreren identificere sig eller lade være. Netop fortælleformen giver denne frihed.

Men når fortællingen lykkes, så er fortæller og tilhørere i fællesskab blevet nogle erfaringer rigere. Alt imens man har haft det sjovt og spændende, er man blevet klogere på livet og har måske fået et glimt af håb i øjenkrogen.

Det er i grunden sørgeligt, at der skulle gå så mange år og at jeg skulle så gruelig meget ondt igennem, før det for alvor gik op for mig. Jeg er dog født og opvokset i Grundtvigs og Chr. Kolds fædreland.

Påsken – fortalt i billeder af 5.b

Af adjunkt Knud Mølby Henriksen

Linoleumstrykkene i denne årbog viser et udvalg af 5.b's billedsproglige genfortælling af lidelseshistorien. Omkring disse skal jeg her forsøge at skrive om børns fortælling i billeder. Af tids- og pladsmæssige hensyn har jeg set mig nødsaget til at vælge én ud af mange forskellige indfaldsvinkler. Jeg har valgt at lade billederne tale for sig selv og i stedet for koncentrere artiklen om forløbet. Om hvordan emnet blev besluttet, de indledende skitser og til sidst det færdige resultat: en bog til hver elev + et stk. lærereksemplar indeholdende 17 dejlige originaltryk med tekst på grå kardus.

I februar måned prøvede vi at skære i linoleum for første gang. Børnene blev meget optaget af dette, og klassen besluttede sig for at arbejde videre med linoleumstryk. Som samvittighedsfuld formningslærer forberedte jeg et nyt forløb omkring nogle sange/digte om eller for børn. Med stor entusiasme afleverede jeg da et særdeles velgennemtænkt skrivebordsoplæg. Blot havde jeg glemt at ta' højde for, at børnene muligvis ikke havde spor lyst til at beskæftige sig med et sådant emne. – Hvilket de faktisk ikke havde! Naturligvis prøver man igen, men lige meget hjalp det:

»Det giiiiider vi ikke!«

Og heldigvis da! for jeg måtte ta' det til efterretning, idet jeg så spurgte: »Jamen, hvad så kære venner?« – Stilhed! – Lidt mumlen i krogene. Senere enkelte spagfærdige og umulige forslag.

»Påskebilleder!« bliver der så sagt.

»Hvad vil det sige?« spørger jeg

»Påskeblomster!«

»Påskelam!«

»Påskekyllinger!«

O.s.v.

Indtil Flemming pludselig foreslår lidelseshistorien. Jeg skynder mig at gribe den, og pludselig sidder vi alle og hjælper hinanden med at grave den frem af hukommelsen – fra torsdag aften til søndag morgen. Vi er med fangevogteren i fangekælderen og åbner den knirkende dør til Barabbas' celle. Vi spiller terninger sammen med de romerske soldater om Jesus' klæder, mens andre graver huller til røvernes kors, o.s.v.

»Den vil vi lave!« lyder det énstemmigt.

Og så ringer klokken!

Og først en uge senere skal vi igen være sammen – iøvrigt ganske få dage før påske.

Da vi igen mødes, sidder børnene som sædvanligt omkring de fire arbejdsborde i værkstedet. Jeg har derfor lavet fire lapper papir, hvorpå der står: 1) torsdag aften, 2)

. . . og han som hed Judas, én af de tolv, gik forrest, og han nærmede sig til Jesus for at kysse ham.
(Luk. 22,47).

fredag formiddag, 3) fredag eftermiddag og 4) søndag morgen – for på den måde at få historien fordelt, og de enkelte bordhold må så igen indbyrdes finde ud af en fordeling. Straks opstår der et kæmpeslagsmål. Et pragtfuldt og godt slagsmål, (for som fag er vi jo også forpligtet af folkeskolens lovmål: »– – – at forberede eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og at tage medansvar for løsning af fællesopgaver«). Og hvilken medleven! Alle vil lave Golgatha-scenen! – Efter megen diskussion falder tingene dog på plads bortset fra en enkelt pige, som stadig og stædigt kræver sin ligeret til Golgatha-scenen. Problemet løses ved, at én af drengene (med en større social og samfundsbevidst forståelse) tilbyder at bytte gruppe med hende.

Vi går igang med de første udkast: hvid oliekridt på sort kardus. De første billedsproglige problemer dukker op, for hvor kan det være svært, som kaptajn Fishby i Det lille Tehus siger: »– – at finde sin plads midt imellem sine ønsker og sin begrænsning«.

»Hvordan ser en romersk soldat ud? med sværd?«

»Hvordan ser engle ud?«

»Jeg kan ikke få Judas til at kysse Kristus!?«

Og Flemming er meget optaget af Barabbas i fængslet: »– – men jeg vil ikke tegne mennesker!« – Vi forsøger at hjælpe hinanden, kommer med gode råd, øver os på tavlen, står model for hinanden, o.s.v. og efterhånden kommer skærearbejdet igang.

En intens arbejdsstilhed breder sig. En dialog mellem materialet, emnet og eleven selv bliver en fantastisk udfordring. Hvordan omsætter jeg skitsen til grafisk udtryk? Eleven må abstrahere fra skitsen, forenkle og stilisere personer, handling og miljøbeskrivelse gennem sorte og hvide flader. Gråtoner skabes ved hjælp af forskellige snitmønstre, skraveringer og andre grafiske tegn, og jeg må finde dem for at kunne fortælle så klart som muligt om lys og mørke, materialer og strukturer. Man sidder fordybet i en konstant problemløsningssituation, hvor man hele tiden er tvunget til at skulle tage stilling, hele tiden vurdere, hele tiden vælge, hele tiden bestemme sig, og beslutningen omsættes i ny aktivitet. – Det giver sved på panden!

Under stor spænding ser de første prøvetryk dagens lys. Motivet og det grafiske udtryk vurderes. Blev det nu som jeg troede? Skal jeg skære mere? Hvordan kan jeg komme videre? Kammerater og lærer inddrages i diskussionen og tages med på råd. Gennem yderligere skærearbejde og prøvetryk beslutter man sig hver især efterhånden for at være færdig og tilfreds med resultatet. Man er så tilfreds og så imponeret over hinandens tryk, at klassen bestemmer sig for, at hvert billede skal trykkes i 18 exemplarer og herefter samles i lige så mange bøger. Vi må derfor i fællesskab se på billedernes størrelse for at kunne vælge format, papirtype og lay out. I mellemtiden har jeg fundet passende skriftsteder til hvert enkelt billede. Lars bliver meget lykkelig over mit fund af

Men engelen tog til orde og sagde til kvinderne: »Frygt ikke! Thi jeg véd, at det er Jesus, den korsfæstede, I søger efter.« (Matt. 28,5).

skriftsted; for lige pludselig er det ikke nødvendigt, at Judas skal kysse Kristus.

Der er vel efterhånden gået 5 lektioner, og vi organiserer nu et »samlebåndsbogtrykkeri« – et arbejdskollektiv, hvor hver elev får en ganske bestemt funktion som sværtemester, papirmester, bydreng, lagerforvalter, trykkemester o.s.v. En fascinerende oplevelse: at formningsværkstedet pludselig er blevet til et rationelt produktionsværksted.

Omsider står vi da stolte med det færdige resultat i hånden. Klokken har for længst ringet til frikvarter. Man snakker, diskuterer, kikker og bladrer varsomt i bogen. Og billederne skal naturligvis signeres. Først da er vi færdige. Bøgerne vandrer rundt. Autografer skrives – for også gennem navne at kunne fastholde oplevelsen så længe som muligt. – En spændende formningsoplevelse – – – tror jeg nok! Eller var den bibelhistorisk?

Og nu er børnene nok på vej til matematiktime!

Fortælling gennem bevægelsesudtryk

Af adjunkt Karen Sørensen

Bevægelsen er et væsentligt element i menneskets tilværelse. Det være sig menneskets egne bevægelser, eller de bevægelser som findes i det omgivende miljø. Bevægelsen bruges på forskellige tidspunkter til forskellige formål. Mennesket bruger bevægelsen til at transportere sig selv fra et sted til et andet, til at udføre et bestemt stykke arbejde, til leg eller idræt, til vedligeholdelse af kroppen, til at udtrykke en bestemt sindsstemning eller til kommunikation.

Bevægelsen er en del af menneskets hverdag, og uanset hvilken form for sproglig kommunikation man anvender, udsender kroppen signaler, kropslige udsagn, som opfattes i kommunikationen.

Mennesket har i sin opvækst modtaget undervisning og vejledning i forskellige emner, som har med personlighedsudvikling at gøre. Hvad angår kropsopdragelsen lærer børnene noget om at bruge deres krop funktionelt i arbejdssituationen, de lærer hvordan de kan holde den vedlige for at undgå sygdomme i kredsløb, muskler m.v. og de lærer, hvordan de kan få den til at præstere noget i forbindelse med idrætsudfoldelse. *Men* de lærer ikke noget om, hvordan de rent faktisk bruger kroppen i forbindelse med kommunikation med andre mennesker – måske tværtimod, idet vi i vores kultur ikke anerkender kropsudtryk som en måde at kommunikere på, og derfor ofte prøver at undertrykke det kropsudtryk, som barnet anvender, når det skal fortælle om en oplevelse, eller når det leger.

»Sid stille!«, »La' vær med at fægte med armene!« og »Du behøver da ikke at være så voldsom!« er alle udsagn, som har til formål at undertrykke det kropslige udtryk, som barnet anvender – og som for barnet er naturligt i forbindelse med den aktuelle situation. En situation, hvor det enten skal udtrykke en sindsstemning eller en opfattelse og oplevelse af en bestemt ting.

Hos barnet er det sproglige og kropslige udsagn samstemmende, det oplever med krop og psyke f.eks. irritation og udtrykker dette i ord og handling (gestus), det voksne menneske oplever på samme måde med både krop og psyke, men udtrykket bliver som regel kun af sproglig art, hvilket sætter kroppen i en frustrerende situation. Spændingerne, som opstår i kroppen på grund af den pågældende sindsstemning, bliver lukket inde – MAN BEHERSKER SIG. Men spændingerne forsvinder ikke, nej, de gemmes væk og udlades måske på et tidspunkt, hvor de kommer til at virke urimelige for andre. Det er velkendt at de negative oplevelser, man har haft på sit arbejde, ofte kommer til at gå ud over familien, når man kommer hjem.

Som før nævnt er der samklang mellem barnets sproglige og kropslige udtryk, og hvis den voksne ikke kan forstå det sproglige udtryk, kan opfattelsen af det kropslige udtryk give den voksne en forståelse af hvad barnet vil fortælle.

Når voksne fortæller hinanden om en oplevelse er fortællingen ofte rent sproglig, og problematiserende, man vender og drejer oplevelsen for at finde årsag/virkning, formål/midler o.s.v., i stedet for at gengive oplevelsen med de tilhørende udtryk både sprogligt og kropsligt (gestus). Årsagen til denne drejning af kommunikationen kan sikkert findes i den teknologiske udvikling som for det første kræver, at man betragter alting: »På den ene side – og på den anden side« og for det andet har indført en masse forskellige »fagsprog« som kan gøre det næsten umuligt for mennesker fra forskellige erhverv overhovedet at kommunikere.

På trods af vores indgående forsøg på at undertrykke en naturlig og sund udtryksform, er vi alligevel omgivet af bevægelsesudtryk og gestus i samværet med andre mennesker, selvom disse udtryk til tider kan være uklare og endog usande.

Usande kropsudtryk eller gestus kan f.eks. være: »Hvor er her hyggeligt og rart« samtidig med at kroppen viser, at man er utryg. Disharmonien i udtrykkene opfattes af den man taler til og vedkommende bliver usikker på udtrykkenes hensigt. Et andet kendt eksempel – to sidder og snakker sammen, de vender mod hinanden, let fremoverbøjet (en attitude, som viser at de har etableret et fælles rum), en tredje kommer og vil gerne være med, sætter sig og bliver mødt med bemærkningen: »Dav, det var rart at se dig«, men samtidig sker der ingen ændring af deres placering i forhold til hinanden. Den tredje opfatter straks dette kropsudtryk og føler sig uvelkommen. Således kunne der findes utallige eksempler fra hverdagen på disharmoni mellem sprogligt og kropsligt udtryk.

Ved omtale eller karakteristik af en person anvendes ofte en beskrivelse af den pågældendes bevægelsesudtryk. Dette gælder både i dagligtale: *at hænge med hovedet*, i litteraturen: *hun sad sammenkrøbet*, i musikken: *rolig glidende melodi over molharmonier*, i billedsproget: *buede linier med retning oppe fra og ned* o.s.v. Alle eksempler på en beskrivelse af et bevægelsesudtryk, i dette tilfælde et bevægelsesudtryk, som karakteriserer en sindsstemning hos et menneske. Udtryk som: *tynget af sorg* og *føle sig lettet* er et eksempel på bevægelsesudtryk, som direkte refererer til kropsform og den enkeltes oplevelse af eget tyngdepunkt samt kropsdelenes indbyrdes placering

1.

Eksempel på bevægelsesudtrykket *vrede*, karakteriseret ved eks. åben, bred, kantet, kraftfyldt o.s.v.

2.

Eksempel på bevægelsesudtrykket *sørgmodig*, karakteriseret ved eks. lukket, smal, rund, slap o.s.v.

3.

Eksempel på bevægelsesudtrykket *munter*, karakteriseret ved eks. åbne/lukke i dynamisk vekselvirkning, forskellige kropsformer – asymmetriske, let o.s.v.

Karakteristisk for alle bevægelsesudtryk er, at de til hver en tid virker som stimuli på det menneske, der betragter og oplever disse udtryk, og derfor fremkalder en psykisk reaktion, der igen KAN give sig udslag i en bevægelsesmæssig reaktion. Når jeg skriver KAN i sidstnævnte forbindelse, tænker jeg på det voksne menneske, som i stor udstrækning er i stand til at skjule den bevægelsesmæssige reaktion bag ritualiserede handlingsmønstre.

Disse ritualiserede handlingsmønstre er karakteristiske for vores kultur og udmærker sig ved at være simple, unuancerede, uden jeg-karakteristika og i det hele taget kedelige og stereotype. I bevægelsesterminologien kunne de karakteriseres som: leddene i mellemstilling, hastigheden moderat, rumanvendelsen snæver, kraften moderat. Analyseres barnets bevægelsessprog ses en helt anden nuancering både kvantitativt og kvalitativt.

Dette faktum rejser et væsentligt problemkompleks: »Er anvendelsen af bevægelsessprog udviklings- og/eller opdragelsesbestemt, hvilken betydning har bevægelsessproget for det enkelte menneske, og hvordan kan man arbejde med dette emne?«

Der er ingen tvivl om, at emnet bevægelsessprog er mere komplekst end som så, og at der naturligvis er en vis mening i at afstemme sine udtryk, således at man kan indgå i en social sammenhæng. Men at understimulere udviklingen, så der til sidst kun findes et bevægelsessprog i forbindelse med ekstreme sindsstemninger, må siges at være uheldigt. Uheldigt fordi man hermed fratager mennesket en af mulighederne (sans+krop=bevægelsessprog) for at opleve samt få erfaring og viden om sin omverden.

Rudolf Laban (bevægelsesforsker/filosof fra Tjekkoslovakiet) sagde:

»Bevægelsestænkning kan betragtes som en opsamling af ikke verbaliserbare indtryk fra hændelser i ens egen bevidsthed. Denne tænkning tjener ikke til orientering i den ydre verden, men den udvikler menneskets orientering i den indre verden, hvori impulser ustandselig stiger frem og søger afløb i adfærd, handling og dans.«

Denne forestilling peger hen mod, at bevægelsestænkning er knyttet til de processer, der forøger og udvikler bevidstheden om ydre erfaringer netop i det øjeblik, hvor disse optages i det ubevidste og udløser en reaktion. Denne forestilling om relationer mellem alle slags erfaringer (visuelle, auditive, verbale, sensuelle o.s.v.) giver mulighed for en bredere opfattelse af begrebet personlighed end normalt.

Bevægelsessprog placeres i bevægelsesaspektet sammen med andre kategorier af bevægelser:

A *Arbejdsbevægelser*, der kan opdeles i:
- a) transportere sig selv i det personlige rum
- b) transportere sig selv i det generelle rum
- c) transportere emner i det personlige rum
- d) transportere emner i det generelle rum
- e) håndtere emner
- f) lege/idrætsbevægelser

B *Udtryksbevægelser*, der kan opdeles i:
- a) eget bevægelsesudtryk som udtryk for en aktuel sindsstemning
- b) bevægelsesudtryk i et samspil med andre mennesker i en given situation.
- c) bevægelsesudtryk som reaktion på omgivelsernes bevægelses-udtryk
- d) bevægelsesudtryk i forbindelse med rollelege/rollespil

Bevægelsesalfabetet rummer bl.a. følgende:

KVANTITATIVT		KVALITATIVT
RUM	PERSONLIGT GENERELT RETNINGER MØNSTRE FORMER FORMATIONER	DIRECTE FLEKSIBELT
TID	HURTIGT/ LANGSOMT	 AFBRUDT VEDVARENDE
KRAFT	LET/ TUNGT	HÅRD/ BLØD
FLOW	FRI/ BUNDET	STACCATO/ FLYDENDE

Udgangspunktet for arbejdet med bevægelsessprog kan være:

du kan se – og ses
du kan høre – og høres
du kan mærke – og mærkes
du kan smage – og smages
du kan lugte – og lugtes
du kan anvende talesprog – og blive hørt
du kan anvende bevægelsessprog – og blive opfattet med en eller flere sanser.

din omverden kan ses
din omverden kan høres
din omverden kan mærkes
din omverden kan smages
din omverden kan lugtes
din omverden kan anvende bevægelsessprog

I arbejdet med bevægelsessprog anvendes forskellige analysemetoder for at få et optimalt kendskab til emnet:

Begreberne:

RO-URO-DYNAMIK

er i denne forbindelse nøgleord og yderpunkter i bevægelsesaspektet, hvad enten det gælder mennesket eller omgivelserne i bevægelse.

Bevægelsesalfabetet indeholder desuden begreberne:

TID-RUM KRAFT-FLOW

som kan beskrive både kvantitativt og kvalitativt (se illustrationerne 1, 2 og 3).
Vil man opleve, erfare og vide noget om sin omverden, må man lære den at kende fra så mange indfaldsvinker som muligt – herunder dens bevægelsessprog.

Oplevelsen af bevægelsessproget sker pr. intuition. Og ved, at den samme situation gentagne gange har øvet indflydelse på mennesket, er erfarings- og vidensmængden om den pågældende situations påvirkning og den efterfølgende reaktion blevet større. Men ligesom de forskellige sanser kan optrænes til en bedre funktion, kan opfattelse samt anvendelse af bevægelsessprog blive forbedret. Jeg tænker i denne forbindelse ikke blot på interaktionen mellem mennesker, men i lige så høj grad mennesket i tingenes verden.

Eksempelvis kan nævnes *havet i stormvejr:* hvorfor tiltrækker det mange mennesker? En af årsagerne er måske havets bevægelsessprog – i den forbindelse karakteriseret ved begreberne: *RO-URO-DYNAMIK* samt karakteristiske træk indenfor begreberne: *TID-RUM-KRAFT-FLOW.*
På samme måde kan man beskrive en fabrik med arbejdende maskiner, eks. kunne være AV centralen:

1) DYNAMIK
2) TID: HURTIGT, AFBRUDT
   RUM: DIREKTE, KANTET MØNSTER, MANGE RETNINGER
   KRAFT: HÅRDT
   FLOW: BUNDET

I begge eksempler (havet og AV centralen) vil mennesket blive påvirket af miljøets bevægelser og reaktionen vil kunne påvises i hele kroppen. Både åndedræt, kredsløb, muskelarbejde og nervefunktioner ændres efter de modtagne stimuli.

HAVET

HAVET OMSAT I
BEVÆGELSESUDTRYK

FABRIK (STEMPLER)

STEMPLER OMSAT I
BEVÆGELSESUDTRYK

Ser man på mennesket som en del af en større sammenhæng, hvor samspil er et nøgleord og gensidig udvikling en konsekvens, fremstår nogle kategorier af situationer, som hver for sig er karakteristiske set ud fra deres bevægelsessprog:

1. menneske *til* menneske → bevægelsesudtryk, gestus, kommunikation

2. miljø (natur, menneskeskabt miljø) *til* menneske → bevægelsesudtryk, oplevelse, sindsstemning

3. 1+2 skildret gennem lyd (musik) eller form, *til* menneske → bevægelsesudtryk, oplevelse, sindsstemning

Disse kategorier kan hver for sig være indfaldsvinkel for arbejdet med dramatik, et arbejde der sigter mod personlighedsudvikling.

ad 1. Bevægelsesudtryk fra menneske til menneske eller fra grupper af mennesker til et eller flere mennesker forekommer i alle situationer. Eks. mennesker, der går på gaden, udsender forskellige signaler, alt efter om de bevæger sig uroligt, roligt eller dynamisk, vedvarende, afbrudt i lige linier eller vedvarende kurvede baner, med bløde eller hårde bevægelser, i ryk eller i en glidende strøm.

Disse bevægelsestyper afspejler forskellige holdninger og sindsstemninger, og i en konfrontation med et andet menneske vil graden af kontakt i første omgang være afhængig af måden, man nærmer sig hinanden på. Bevægelsesudtrykket giver enten tryghed, usikkerhed, lettelse, angst eller en anden sindsstemning.

At mødes er en kendt situation og vil derfor være et grundlæggende emne i arbejdet med bevægelsesudtryk og personlighedsudvikling.

ad 2. Et eksempel kan være trafikmiljøer, hvor der er en tydelig forskel mellem motorvej, bivej og skovsti.

Arbejdet starter med en analyse af stederne ud fra begreberne

RUM – form, mønster, plan, retning

TID – hastighed, kontinuerlig, afbrudt

KRAFT – let, tungt, blidt, hårdt, eksplosivt, strømmende, flagrende o.s.v.

FLOW – frit, bundet

Derefter eksperimenteres med egne bevægelser for at nå frem til et dækkende bevægelsesudtryk. Dette udtryk kan enten beskrive det stationære miljø eller det, som bevæger sig i miljøet. Samtidig med og efter arbejdsopgaven diskuteres de karakteristiske træk og begreber som *stereotyp*, *ensformigt* ctr. *nuanceret*, *varieret* overføres til lignende miljøer eks. boliger, og diskussionen slutter af med en vurdering af de forskellige miljøers mulighed for at give mennesket nuancerede sanseindtryk til brug ved oplevelse af omverdenen.

Et mere simpelt emne, simpelt fordi det ikke rummer samme problemstillinger af holdningsmæssig karakter som ovenstående, er emnet TRÆ. Da dette emne indeholder utallige arbejdsopgaver, vil jeg her eksempelvis nævne nogle typiske opgaver, hvor arbejdet med bevægelsen giver større oplevelse, erfaring og viden om emnet *TRÆ*.

For at give mennesket oplevelse, erfaring og viden om sin egen situation er det naturligt, at arbejdet tager udgangspunkt i fortællinger eller etuder bygget op over kendte situationer fra de før omtalte kategorier.

AT VÆRE TRÆ

EN BUNKE KVAS

EN BUSK

ET TRÆ

FRA FRØ TIL BUSK

BUSKEN FÆLDES HELT ELLER DELVIS

BUSKEN OG VINDEN

BUSKEN OG ILDEN

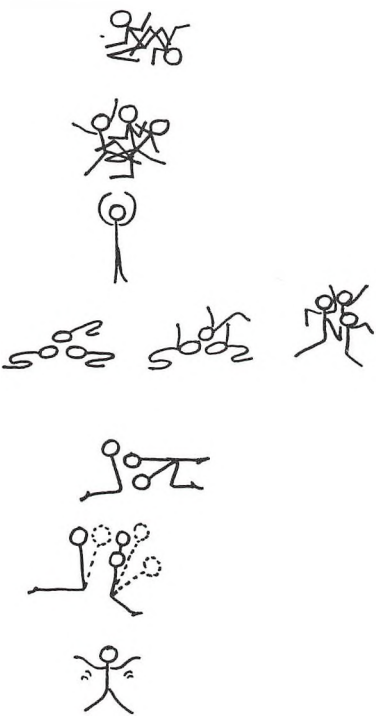

ad 3. Emnerne er de samme som i 1 og 2, men udgangspunktet er et andet end de før omtalte kendte situationer.

Musik og form omsat til fortælling gennem bevægelsessprog er gode emner at arbejde med, idet de let lader sig analysere efter samme mønster som bevægelsessproget i TID-RUM-KRAFT-FLOW. Der er desuden den fordel, at det emne, der arbejdes med, bliver belyst med mere end en udtryksform, hvilket gør oplevelsen rigere og mere nuanceret.

Hvor i opdragelses- og uddannelsessystemet finder man bevægelsessprog, enten som delemne eller som selvstændigt emne? – kun perifert, hvilket må bero på manglende viden om betydningen af arbejdet med bevægelsessprog i forbindelse med personlighedsudvikling.

Jeg tror, det ville være en force for folkeskolen og læreruddannelsen, hvis man arbejdede seriøst med kropssprog i forbindelse med en samlet kropsopdragelse, og konkret kunne jeg forestille mig, at emnet kunne køre som et tværfagligt projekt i begyndelsen af uddannelsen for at give den enkelte studerende et optimalt studiegrundlag.

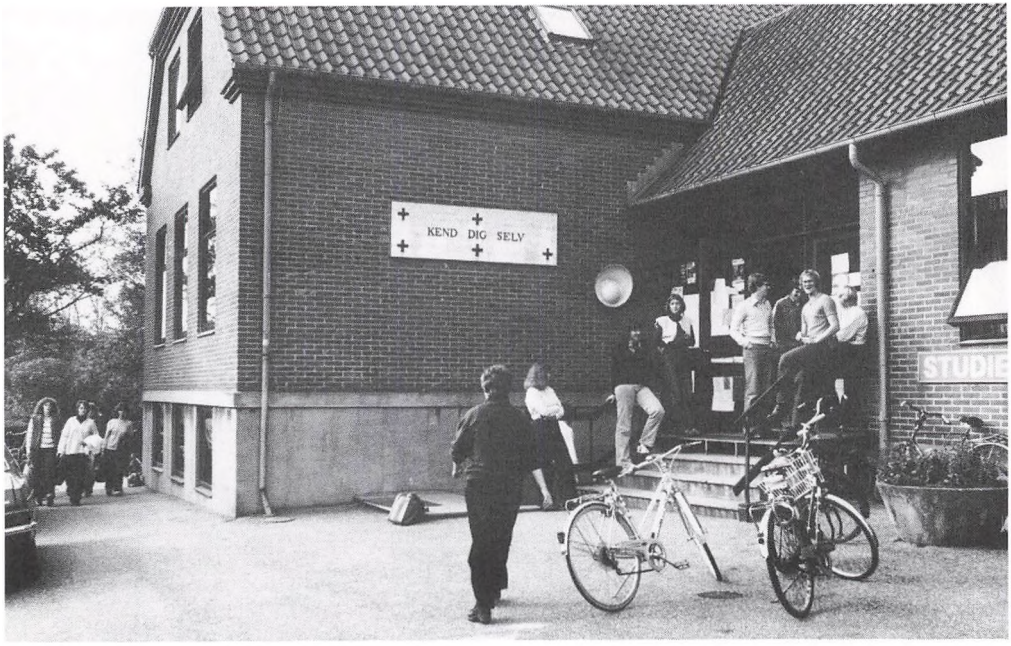
KEND DIG SELV

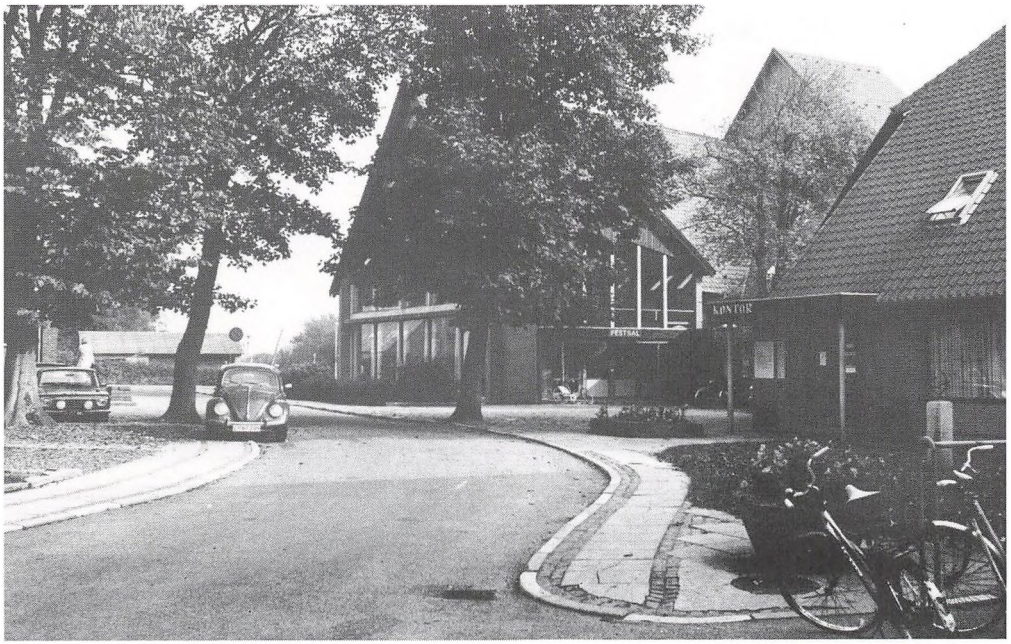
KONTOR

HF dimission 23. juni 1979

Af rektor Poul E. Andersen

Kære dimittender.

Først vil jeg gerne ønske jer til lykke med jeres eksamen. De to år, der er gået, siden I første gang mødte op her i festsalen, har ændret jer meget. Der er sket ændringer med jer alene gennem den biologiske og psykologiske udvikling, I har gennemgået, der er sket ændringer med jer ved jeres omgang med kammerater og lærere, og der er sket ændringer med jer gennem arbejdet med jeres fag. Og så er jeres muligheder for at vælge en fremtidsvej blevet ændret, og jeg håber –, forbedret. Dertil kommer, at også verden omkring os har ændret sig. Problemerne omkring samfundsøkonomien er vokset. Modsætninger mellem de forskellige samfundsgrupper er tilspidset, og vi har for alvor bevæget os ind i en energikrise, hvis konsekvenser vi langtfra kan overskue. Der er ingen tvivl om, at noget af det, som er mest karakteristisk for vor tid, er de stadige forandringer på alle livets områder.

Det er om dette fænomen, forandring, jeg vil sige nogle ord.

Der findes ingen menneskeslægt, som ikke kender til forandringer. Fra de første tider har man været optaget af naturens skiften, man har registreret såtid og høsttid, regntid og tørketid, man har beklaget dagens død og frygtet nattens komme. Man har beskrevet menneskets livsaldre, er faldet i forundring over den nyfødte, har besunget undgommens skønhed, prist manddommens styrke og resigneret betragtet alderdommens visdom, som får sin grænse sat af døden – skildret så smukt som Prædikeren gør det i GT, som den tid »hvor sølvsnoren brister, og guldskålen brydes itu, da krukken slås i stykker ved kilden, og det søndrede hjul falder ned i brønden«.

Man har begrædt den krig, som var fredens modsætning, hvor dødsrigets griskhed vokser og spiler sit gab uden grænser, så mennesket bøjes, manden ydmyges, og stolte slår øjnene ned, sådan som det hedder hos Esajas.

Den skiftende lykke har optaget manges tanker. Hør endnu engang Kingos formulering:

> Sorrig og glæde de vandre til hobe
> lykke, ulykke, de gange på rad
> medgang og modgang hinanden tilråbe,
> solskin og skyer de følges og ad,
> jorderigs guld
> er prægtigt muld,
> Himlen er ene af salighed fuld.

Og den, der pludselig har mødt skæbnens slag, som Egil Skallagrimson, er blevet en anden og kan sige:

> Den mand har mistet sin munterhed,
> der har set sine dyrebare båret som lig
> over dørtærsklen.

Forandringen er menneskets lod. Men fælles for mennesker op til vort århundrede har været en forestilling om, at der bag ved foranderligheden var noget, som ikke rokkedes. Når naturen skiftede, og forår afløstes af efterår, så vidste man, at det hang sammen med, at livets kræfter igen ville sejre og skabe en ny blomstring. Når livet nåede sin afslutning, så vidste man, at støvet gik til jorden, og ånden til Gud, som gav den. Når Israels folk knugedes af krigen, så vidste de, at Jahve ville gribe ind og bringe ny fred, ja måske endog med fredsfyrsten som konge, og da skulle folket, »som vandrer i mørke skue et stort lys«, og »støvlen, der tramper i striden, og kappen, der søles i blod, skal brændes og ende som luernes rov.« Og når Kingo skildrer livets forkrænkelighed og sorg og glæde, der er livets følgesvende, så er hans omkvæd: »Himlen alene for sorgen er kvit.« Selv Egil, der bar sin druknede søn som lig over dørtærsklen, når dertil, at han kan sige, at han »glad og med god vilje bier sine dage på døden.«

Bagved alle forandringer har alle tidligere slægter fundet bestandigheden. Værdierne, som er urokket.

For de gamle nordboere var det ryet, der skulle leve, om end alt andet gik til grunde:

> Fæ skal dø
> frænde dø,
> dø skal også du
> ikkun dit ry
> skal aldrig dø
> var det et godt, du vandt.

Efter freden med Gud og mennesker er den substans, som bærer gennem omskiftelser:

> »Lykkeligst den, som har fred med sig selv,
> fred med sin Gud og fred med sin næste,
> går det i verden så op eller ned,
> han har af lykken dog vundet det bedste.«

siger Richard Gandrup.

For den kristne er det Gud, der er bestandigheden. Når alting forandrer sig og går til grunde, er Gud den bestandige: »Du er den samme og dine år får ingen ende.« Hos ham »er der ikke forandring, eller skygger, der kommer og går.«

Men for de nulevende generationer er forandringerne løbet grassat. Den har ladet sig skille fra bestandigheden. I vort århundrede har levevilkårene ændret sig med utrolig hurtighed. Dagliglivet i dag er så meget anderledes end tidligere, at vi kun kan være nogenlunde hjemme i det, fordi vi har lært at leve med en foranderlig verden, hvor tingene sker uden om os, og hvor vort forhold til forandringerne mest er at registrere dem og tale om dem. Det er jo ikke blot på det materielle område, det er sket. Det er også vore idealer, der er ændret, vor fornemmelse af godt og ondt, vor bedømmelse af grimt og smukt, vort politiske tilhørsforhold og vor religiøse holdning. Og det er alt sammen gået så hurtigt, at vi næsten ikke mere ved, hvor vi befinder os. Et udtryk for menneskets fremmedhed i forandringen giver Peter Seeberg i sin novelle Patienten, som de fleste kender:

Den handler om en mand, som er blevet indlagt på hospitalet med en underlig syg-

dom. Den medfører, at lægerne ser sig nødsaget til at amputere stadig flere af patientens lemmer. De trøster ham med, at han ikke skal være bekymret, for man kan give ham erstatningslemmer, som i virkeligheden er langt bedre end hans egne lemmer. Og det stemmer. Patienten kommer til at gå bedre på sine to kunstige ben end med sine egne, den samme erfaring gør han med armene. De nye arme fungerer udmærket, og han føler snart, at hospitalet er et kært hjem. Da lungerne og tarmene og hjertet er udskiftet, føler han sig i virkeligheden taknemmelig, for rastløsheden er nu definitivt borte. Problemet bliver dog efterhånden for ham, om han stadig er sin egen, eller om hans liv i virkeligheden tilhører lægerne. Men både hustru, børn og venner forsikrer ham om, at han er sig selv. Selv, da hovedet er blevet udskiftet, kan han glæde sig over lægevidenskabens triumf, men han er i tvivl om, hvorvidt de tanker, han tænker, er hans egne, eller de tilhører den person, som døde i krigen, og hvis hoved han har fået. Når hans kone kommer på besøg hver dag, spørger han: »Elsker du mig?« og hun svarer: »Mere end nogen sinde.« Men han spørger, hvordan hun kan vide det, da hun ikke kan se, at det er ham. Men hun græder og bliver ved med at gentage: »Det er dig, det er dig« – »Så lad det være mig« siger han. Hver dag. Og de besværger hinanden som igennem en uigennemtrængelig mur.

Denne uhyggelige historie er naturligvis sand på en indirekte måde. Den er sand, fordi den fortæller om mennesket, der mister sig selv, når forandringerne har fået bugt med bestandigheden. Den skildrer tvivlen, der opstår, når mennesker bliver fremmede for sig selv og ophører med at være sig selv, fordi forandringen har amputeret dem, og der intet mere er tilbage, som er urokkeligt.

Jeg er ikke i tvivl om, at novellen rammer plet. Og jeg tror også at den virkelighed, som den beskriver, har sat sig spor i to væsentlige holdninger blandt mennesker i dag. Den ene er den resignerede holdning til tilværelsen. Den anden er den revolutionære.

Valget af resignationen har været lettest. Erkendelsen af, at livet glider forbi, at man ikke formår at være med i udformningen af tilværelsen, ja at man knap nok kan overkomme at forholde sig til alt det nye, der sker, kan let medføre, at man løsner sine kroge til tilværelsen, og lader tingene ske. Resignationen kræver en portion dovenskab, det rette udtryk af dybsindig livslede, vor medfødte vrissenhed og evnen til morgen efter morgen at sige goddag til den samme søvnige meningsløshed.

Igen er det en digter, der klarest opfanger holdningen, Ole Wivel i digtet »Vrede unge mænd«:

> Å, denne evige søndag,
> dette håbløse liv!
> Ingenting at kæmpe for,
> ingenting at dø for,
> denne sugende indre tomhed,
> vor mangelsygdom,
> vi har det jo godt,

Og resignationens livsstil rammes godt af sidste strofe:

Tjener, mere øl,
en tredobbelt snaps til os alle,
den midlertidige død
hos Armstrong og pigen ved siden af,
hvis navn vi har glemt.

Resignationen er adgangsbilletten til det store, tavse flertal, hvor alt har tabt sin værdi, hvor endog erstatningskærligheden sammen med pigen ved siden af bliver uden navn.

Den anden holdning, som den grassate forandring kan føre til, er revolutionstrangen. Her er det aggressionen, der er levende. Man har ikke villet affinde sig med den tilfældige forandring, der sker overalt, man vil have hånd om den. Man vil ikke finde sig i at tingene og verden ændres tilfældigt, man vil selv ændre den. Forandringerne er en form for vold, og derfor skal der bruges vold for at få dem under kontrol. I børnebogen »Sabotage« af Bent Haller siger forfatterens talerør: »Det vi talte om var det faktum, at man kun kan ændre det bestående samfund ved en voldelig revolution«. Og på en plakat i skolegården er malet slagordet: »Den vold, vi har arvet, kan anvendes som et våben mod magthaverne«.

Revolutionen er heller ikke svær at vælge, den kræver evnen til at indigneres, flokkens magtfølelse, en veludviklet evne til at udholde andres lidelser, samt den lidenskab, der skal til for at gennemtvinge de ændringer, som andre skal affinde sig med.

Da bestandigheden gled os af hænde, blev forandringen tilbage som vor egentlige virkelighed. Og alle, som ikke ubetinget har valgt at resignere, er tilbøjelige til at opfatte forandringen som noget godt. Vi skal ændre samfundet, hedder det igen og igen. Vi skal opdrage vore børn til at leve i et samfund, der forandrer sig. Vi skal vælge en målsætning for skolens undervisning, som hindrer fastlåsthed o.s.v. Vi har hørt det så tit, at vi somme tider har lyst til at vrænge ad det, selvom vi ved, at der ligger en uomgængelig sandhed bagved. Men jeg har ret til at sige: I skal vænne jer til at være kritiske over for forandringer. Forandring i sig selv er ikke godt. Kun de forandringer, som gør noget dårligt bedre er acceptable. Vores tyrkertro på forandringens velsignelser har skabt en udvikling i vort samfund, som vi ikke kan bære. Derfor vil jeg ikke dementere alle de store ord om forandringer, men jeg vil sige, at den tid er kommet, da ethvert ansvarligt menneske må være kritisk overfor forandringer. Og jeg mener, at det må være enhver uddannelses højeste mål. Derved ender uddannelsen ved hele tilværelsens grundproblem, spørgsmålet om, hvad der er godt, og hvad der er ondt. Vi tvinges ud i en debat om samfundets og det enkelte menneskes værdigrundlag, for forandringer skal måles på, om de holder mål, om de er gode. De skal måles på opfattelsen af, hvad et menneske er for noget, hvad vi vil med mennesker.

Måske har vi været så forandringshysteriske, at vi helt har glemt at spørge om værdier. Derfor er bestandigheden forsvundet. Den lever kun som en drøm i os, en fornemmelse af at der dog må være noget, der er uomtvisteligt, et fælles tyng-

depunkt, som mennesker kan finde frem til. Derfor er vi tilbøjelige til at se vort liv som en lang række af tilfældige begivenheder, som et stykke musik, hvor tonerne ikke holdes sammen:

Ole Wivel formulerer det således:

> Og dog er ingen uvidende om
> at der findes toner
> øret ikke opfatter
>
> – – –
>
> Hen over vore hoveder spiller musikken,
> og det vi ser,
> er nodepultenes tomme sindrige stativer.

I forandringen er livet blevet til tomme, sindrige nodestativer, den bestandighedens og sammenhængens musik, som de skulle tjene, er blevet til toner, som øret ikke mere opfatter.

Måtte I i jeres uddannelse have lært at være kritiske over for forandringer, så at I forstår, at de altid skal måles på værdier og ikke på sig selv, så tør jeg ønske jer til lykke med jeres eksamen. Med tak for en god indsats, for solidt samarbejde, ønsker jeg jer alt godt i de spor, I nu bevæger jer ind i.

HF dimittender 1979

Peter Emil Andersen, Ølby
Søren Møller Andersen, Lem
Marie Christensen, Hvide-Sande
Anette Dahl, Holstebro
Ruth Esager, Staby
Gitte Anette Fiskbæk, Gudum
Anneli Eva Jensen, Skærbæk
Kai Bruun, Thyborøn
Lene Raakjær Jespersen, Lemvig
Jens Jørgen Kallesøe, Gudum
Susanne Laila Lauridsen, Hvide-Sande
Ole Thorn Madsen, Udby
Henny Vad Baden Nielsen, Lemvig
Henrik Nielsen, Nr. Nissum
Ole Overgaard, Nykøbing M.
Susanne Lynge Pedersen, Struer
Hans Knorborg Poulsen, Jegindø
Dagny Ørts, Ulfborg
Gunhild Winther Andreasen, Tvis
Ole Christian Arnbak, Dybe
Marianne Stougaard Bækdal, Lemvig
Hanne Clemmensen, Hvidbjerg
Peder Hvidberg Damgaard, Gimsing
Karen Corvinius Graugaard, Ferring
Jan Hessellund, Lemvig
Inge Hove, Harboøre
Bodil Østergaard Jacobsen, Dybe
Lise Roar Jensen, Holstebro
Randi Werliin Jensen, Holstebro
Svend Aage Enggaard Jensen, Kragelund
Aase Tanderup Jensen, Mønsted
Sonja Madsen, Ulfborg
Lillian Paulsen, Lemvig
Bodil Poulsen, Rødkærsbro
Bodil Sørensen, Humlum
Laila Thomsen, Lemvig
Jenny Kirstine Tonsberg, Rom
Karin Riis Andersen, Ydby
Per Østergaard Andersen, Ørnhøj
Hanne Bisgaard, Dover
Ole Grud, Dover
Bente Kleinstrup Hansen, Ørnhøj
Peter Hedegaard Hansen, Lemvig
Solvejg Holmgaard, Hurup
Kate Sofie Jacobsen, Resen
Annette Jensen, Vemb
Knud-Erik Lystbæk Jensen, Lomborg
Anna Bodil Jespersen, Simmelkær
Per Kloster, Ulfborg
Peer Fridthjof Knutsson, Bækmarksbro
Bodil Nielsen, Husby
Ove Nielsen, Skive
Kristian Rahbæk Nilsson, Thorsminde
Peter Overgård, Løddenup
Jan Skjøtt Stagis, Harboøre
Mette Thomsen, Højbjerg
Olav Thorhauge, Lemvig
Hanne Colstrup, Lemvig
Ove Holbæk Dalgaard, Nykøbing M.
Ingeborg Habekost, Aulum
Bente Dath Harbo, Sdr. Nissum
Andreas Hatnik, Westerland, Sild
Anne Katrine Bruun Jensen, Gudum
Dorit Jensen, Fastrup
Jørgen Vang Jensen, Thyborøn
Susanne Kirkeby, Staby
Mette Kristensen, Selde
Ulla Lebahn, Nr. Nissum
Lone Wedel Lorenzen, Flensborg
Mogens Lund, Viborg
Henry Risbøl Nielsen, Grindsted
Lone Hvid Rasmussen, Vejrum
Anne Gott Schmidt, Thorsminde
Henrik Broby Nielsen, Randers
Kirsten Trærup Pedersen, Birkerød
Jan Jørgen Peter Hagen, Holstebro
Margit Bitsch, Nr. Nissum

KLASSE II HF, p. *Øverste række fra venstre:* Jørgen V. Jensen, Andreas Hatnik, Ove H. Dalgaard, Bent Vetterlain, Henry R. Nielsen, Mogens Lund. – *Midterste række fra venstre:* Mette Kristensen, Lone W. Lorenzen, Bodil M. Jensen, Ulla Lebahn, Dorit Jensen, Bente D. Harbo. – *Nederste række fra venstre:* Anna Katrine Jensen, Hanne Colstrup, Susanne Kirkeby, Lone H. Rasmussen, Orla Andersen, Ingeborg Habekost, Anne G. Schmidt, Dorte Skou. – *Ikke med på billedet:* Henrik Broby Nielsen.

KLASSE II HF, q. *Øverste række fra venstre:* Ole Thorn Madsen, Anette Dahl, Anneli Eva Jensen, Kai Bruun, Johnny Berg Jensen, Søren Pedersen. – *Midterste række fra venstre:* Henrik Nielsen, Marie Christensen, Susanne Lynge Pedersen, Dagny Ørts, Lene Raakjær Jespersen, Peter Emil Andersen. – *Forreste række fra venstre:* Hans Knorborg Poulsen, Ole Overgård, Susanne Laila Lauridsen, Henny Vad Baden Nielsen, Orla Andersen, Ruth Esager, Søren Møller Andersen, Jens Jørgen Kallesøe. – *Ikke med på billedet:* Gitte Anette Fiskbæk.

KLASSE II HF, r. *Øverste række fra venstre:* Peder H. Damgaard, Bodil Ø. Jacobsen, Marianne Bækdahl, Randi W. Jensen, Hanne Clemmensen, Aase T. Jensen. – *Midterste række fra venstre:* Jan Hessellund, Laila Thomsen, Gunhild W. Andreasen, Sonja Madsen, Jenny K. Tonsberg, Lillian Paulsen, Bodil Poulsen. – *Nederste række fra venstre:* Lise Roar Jensen, Inge Hove, Bodil Sørensen, Orla Andersen, Helle Olsen, Svend Åge Enggård Jensen, Karen C. Graugaard, Ole C. Arnbak.

KLASSE II HF, t. *Øverste række fra venstre:* Kristian R. Nilsson, Mette Thomsen, Per Kloster, Peer F. Knutsson, Olav Thorhauge, Jan Skjøtt Stagis. – *Midterste række fra venstre:* Solvejg Holmgaard, Anette Jensen, Peter H. Hansen, Ove Nielsen, Hanne Bisgaard, Kate S. Jacobsen, Ole Grud. – *Nederste række fra venstre:* Bente K. Hansen, Anna B. Jespersen, Bodil Nielsen, Karin R. Andersen, Orla Andersen, Peter Overgård, Knud-Erik Jensen, Per Ø. Andersen.

Seminariedimission 30. juni 1979

Af rektor Poul E. Andersen

I 1799 skrev den tyske forfatter og salmedigter Matthias Claudius et faderligt formanende brev til sin søn Johannes. Han gav gode råd om det ægte og det uægte i livet. Om en gruppe mennesker, som han ikke satte særligt højt hedder det:

> »De mener også, at de har greb om sagen, når de kan tale om den og vitterligt også gør det.
> Men det er ikke rigtigt, min søn. Man har ikke fattet sagen, fordi man kan tale om den og gerne gør det.
> Ord er kun ord, og hvor de farer af sted let og behændigt, der skal du passe på. Thi de heste, der trækker vogne med gods efter sig, de går med langsomme skridt.«

Advarselen mod de lette og behændige ord virker ikke særlig forældet og det gammeldags billede af hestene, der går langsomt foran de læssede vogne, behøver heller ikke at oversættes. Det sigter vistnok til hærens trosheste, som kendtes af enhver i samtiden.

Når en hær drog ind i en venligtsindet by, skete det under dans og spil. Forrest kom musikanterne, bajadserne og narrene. Det var dem, som skabte stemningen. De tiltrak sig opmærksomheden, fik alle til at undres, fik børnene til at bruge timer på at indøve samme dans og akrobatik. Efter dem kom krigsfyrsterne, og endelig landsknægtene i lange støvede rækker. Men allerbagest kom vogn efter vogn trukket af trætte heste, læsset til sidefjælenes overkanter med al den oppakning, som en hær havde brug for. Uden trosset var der ingen hær.

Disse billeder kan naturligvis tolkes efter behov og temperament. Der kan måske være tale om kunstnere, som har alt for let til ord og alt for stort et nemme for den lette tale, som fængsler medierne, får fast omtale i Ekstrabladet, som altid får deres person i centrum, som færdes blandt applauderende tilhørere eller tilskuere og får andre til at gå hjem og efterligne. Andre kunstnere har måske tungt ved ord og skrift, har en daglig kamp mod noder og pensel, men ved deres tyngde når de ned, hvor mennesker forstår, at livet er smerteligt, stort og vidunderligt.

Der kan også være tænkt på politikerne, dem, som altid skal ud til folket med sager, og helst sager, som kildrer ørerne. Det er dem, som tit smiler til og/eller truer os fra avissiderne, som forstår at vende med vinden, så de altid kommer tørskoet hjem, fordi de bevæger sig så overfladisk, at de aldrig træder igennem isen. Andre findes i bagtroppen, fordi de altid må slæbe vogne efter sig, vogne med gods, som ikke kan undværes, men som ingen øjne fryder sig ved.

Men hvem ved. Det kunne jo også være pædagogerne, der er tale om. Det er sjæl-

dent ordene, der har skræmt pædagogerne. Der er nok ikke mange grupper i samfundet, der har lettere ved at skaffe sig ord og meninger om en sag. Også her kan man finde ord, der farer så let og behændigt af sted, at alene dette opfordrer til at være på vagt. Som pædagoger går vi næppe helt umærkede forbi Claudius' anklage mod de lette ord.

Men de lette ord kan ikke undværes. De hører med. Vi har brug for musikanterne, narrene og bajadserne. De gør livet farverigt, de sætter i gang, med deres uskyld rører de ved spørgsmål, som skal besvares. Derfor skal vi lytte til dem. Men klogere bliver den, der sætter sig ved siden af kusken på trosvognen og spørger: »Hvad fører du i din vogn?«

Hvis man ville spørge mig om, hvilken sag der er de lette ords genstand i dag, ville jeg uden betænkning sige, at det er problemfixeringen. Der er ingen sag i den kunstneriske, politiske og pædagogiske verden, der rummer flere ord. Det er om denne sag ordkæmperne vinder flest dueller, og det er ved den kampleg, tilskuerne jubler højest.

En fornemmelse af, at tilværelsens virkelige problemer banaliseres af en generel problemfixering kan få en til at diagnosticere endnu et problem, nemlig problemneurosen, eller som det vist må hedde nu til dags: problemliderligheden, som har fyldt os med aktivitetsbegejstring eller resignation, som vi nu har temperament til. Der er problemer overalt. Der er problembørn og problemforældre, og naturligvis problemklasser. Så er der pubertetsproblemer og ældreproblemer, der er familieproblemer og sociale problemer, der er arbejdspladsproblemer og arbejdsløshedsproblemer, der er moralproblemer og seksualproblemer, og så er der naturligvis økonomiske problemer, vægtproblemer og benzinproblemer. Der er ingen af os, der tør sige, at problemer rager os en papand, for straks har vi gennem vort manglende engagement reduceret os selv til socialpsykologiske problemer.

I de sidste dage har jeg læst U90 igen, jeg har skimmet Bekendtgørelse om læreruddannelse for at repetere de enkelte fags indholdsformulering, og jeg har gennembladet en lang række bøger til pædagogik og samtidsorientering. Det er svært at undgå at blive helt tynget ned af de mange problemer. Den lange række af problemer, der opstilles er reel nok, ja jeg er parat til at gå i gang med at løse mange af dem. Men tilsammen virker de lammende.

For nogle måneder siden læste jeg et interview med en gammel dame, der fyldte 100 år. Hun havde et slidsomt liv bag sig. Hun havde mistet sin mand, da hun var 30. Hun havde alene forsørget 4 børn gennem en arbejdsindsats, der i mange år var på 18 timer i døgnet. Hun havde været roearbejder på en herregård, hun havde været daglejer, og om aftenen var hun gået mile for at varte op ved gilderne på gårdene. Nu var hun ved afslutningen, og hun kunne sammenfatte sit livs facit i ordene: »Jeg har haft et godt liv«.

Jeg tør slet ikke tænke på, hvor mange problemer hendes liv rummer, såfremt det skal måles på nutidens problemskala. Og

ingen af de problemer, man ville finde frem til ved en sådan undersøgelse, ville være skinproblemer eller hysteri.

Jeg tror ikke, der kan være nogen tvivl om, at forskellen mellem denne gamle dames livsforståelse og vores er, at hun betragtede sit liv ud fra en tilværelsessammenhæng, der sætter de mange vanskeligheder ind i en livsforståelse, der rummer flere positive træk end negative. De negative eller mørke oplevelser bliver den baggrund, eller den livsdybde, der får de gode oplevelser til at træde endnu stærkere frem, til at springe i øjnene, når regnskabet skal gøres op. Sådan er det ikke så meget mere. Der er ikke umiddelbart for os nogen given positiv tilværelsessammenhæng, der kan opveje og afbalancere vore vanskeligheder. Vi har langt snarere vænnet os til at isolere problemerne, skære dem ud af sammenhængen, betragte dem isoleret med alvor og bekymring. Og så er de løsrevet fra enhver sammenhæng, der kan kaste et reducerende lys over de mørkeste forhold. Problemer er ofte også bidder af livet skåret ud af sammenhængen, analyseret i statistik, politik og journalistik som årets historie på netop denne onsdag.

Tendensen til at skære tilværelsen ud i småbidder til panderynkende behandling og analyse hver for sig, sætter sig naturligvis spor i uddannelses-systemet, den slår igenem i mange uddannelsesbekendtgørelser, ja der findes uddannelser, som vurderer de studerendes evne til at problematisere stoffet som et af de højeste trin i studieegnethedsbeskrivelsen.

Konkret kommer problemdyrkelsen til orde i kravet om stadig større vægt til den problemorienterede undervisning. Det er jo den undervisningsform, som er stærkest placeret i den nyere undervisningsdebat på næsten alle uddannelsestrin. Og alle er vist nok enige om, at det er en form for undervisning, som er nødvendiggjort af det nuværende samfund. Men efterhånden som de mange ord er blevet til et stadigt stærkere kor, har jeg fået en fornemmelse af, at det er en undervisningsform, som ikke bør være enerådende.

Den tyske religionspædagog Giesela Kittel har i flere sammenhænge peget på en lang række konsekvenser af den problemorienterede undervisning, konsekvenser, som man har svært ved at gå forbi. For hende er der ingen tvivl om, at den problemorienterede undervisning rummer de ord, som farer let og behændigt af sted, og som derfor er farlige.

Den problemorienterede undervisning bryder med de gamle videnskabsfag. Og den gør det på alle undervisningstrin. I stedet retter den søgelyset mod problemerne, den koncentrerer sig om væsentlige problemer, som har aktuel betydning for den enkelte og for samfundet. Problemet bliver altså det centrale. Det vælges som undervisningsemne i samarbejde mellem elever og studerende og deres lærer. Opgaven er i undervisningen at inddrage så mange synspunkter som muligt fra alle de gamle fagområder.

Men hvorfor er det nu farlig undervisningsform, en gøgeunge i undervisningssystemet? kunne man spørge, for umiddelbart lyder det da fornuftigt at opdrage

unge mennesker til at løse de problemer, de kan møde i samfundet. Den er farlig, siger Kittel, fordi den ikke blot er en undervisningsform, men langt snarere en altomfattende livsindstilling. Den dokumenterer og cementerer, at det er vor livsindstilling at møde hele verden som problem, ja den gør hele virkeligheden til problem, til uløste opgaver og konflikter. Den giver mennesker en opgave forud for alle andre: at være problemløser. Ud fra denne livsindstilling lever mennesket kun sandt i verden, hvis det griber ind i den, bearbejder den, forandrer den. – Det er altså magtsynspunktet, der ligger bag, mennesket skal overvinde og beherske verden, og opdragelse og undervisning skal give færdighederne dertil. Målet bliver således at skabe mennesket, der kan forme verden, som ikke er afhængigt af andet end sig selv og derfor får mulighed for at realisere sig selv. Der gives ikke mere noget, der respekteres, fordi det er smukt eller godt eller sandt. Alt det, der eksisterer har kun værdi, såfremt det kan bruges i tilværelsesbeherskelsen som problemløsningseffekt.

Når alt i verden skal tjene menneskets vilje til at beherske tilværelsen og realisere sig selv, bliver der intet tilbage, som har selvstændig værdi. I den problemorienterede undervisning arbejder man ikke med biologien, fordi man finder værdier i den biologiske sammenhæng, men fordi biologien kan levere materiale til at løse et bestemt, aktuelt problem. Man beskæftiger sig ikke med historien, fordi historien kan være den tømme, som kan hindre os i at løbe løbsk i vor manglende sammenhæng, – nej man interesserer sig for historie, fordi man i det store materiale kan finde stof, som er os tilpas ved løsning af det problem, som vi har kastet os over. Man har ikke særlig interesse for faget kristendomskundskab, men i dette fag finder man elementer, som vi kan bruge i en nutidig debat, for øjeblikket er det sider af religionens undertrykkelse af kvinder, der er aktuel. Sådan mister fag efter fag værdi og bliver middel for noget andet, fordi vi vil bruge dem til vort eget formål.

Og så sker det mærkelige, at alt, hvad vi i virkeligheden stræber efter, i sidste instans bliver udfoldelsen af vor egen egoisme, alt, hvad vi foregiver at holde af, bliver maskeret selvkærlighed, og alt, hvad vi står på tærne for at nå, udtrykker vor rækken efter os selv.

Og så kan vi vel konstatere, at vi er blevet modne, stærke og selvstændige, men det er en underlig farveløs og meningsløs verden, vi kommer til at herske i. Og vist bliver vi frie, frie fra autoriteter og krav, som vi skal bøje os for. Vi kan vælge som vi vil, men måske er der blevet så lidt tilbage, at det næsten ikke er umagen værd at vælge. Vi er på vej til at underlægge os livet, men vi har mistet fornemmelsen af, hvad der gør det værd at leve.

Den sammenhængsløse verden, stykket ud i problemer, som vi alvorligt skal behandle og bearbejde, det er jo i virkeligheden en verden, hvor mennesket har fanget sig selv i sin egen selvoptagethed og egoisme. Den udtrykker det fortabte menneske, mennesket indkroget i sig selv.

Det var Luther, der først brugte udtrykket om mennesket, at det var indkroget i sig selv. Derved forstod han mennesket, der har sluppet alt andet end sin optagethed af sin egen egoisme, som ikke mere vil anerkende nogen bestemmelse uden for sig selv, som ikke vil lade sig tiltale af nogen befaling, som knægter dets selviskhed. Teologisk set kaldte han denne holdning for synd og sagde, at sådan er den verden, som mennesket skaber sig, når det bryder forbindelsen med Gud. Sådan bevæger mennesket sig skridt for skridt ind i sin egen meningsløshed, når det sætter problemløsningen og dermed sig selv som målsætning for alt.

I som nu er blevet lærere, I har nok aldrig set problemer i denne belysning, selvom I har arbejdet med pædagogiske problemer i måneder og år. I har lært at se problemer som noget, der skal tages alvorligt. Og det får I god brug for. For der er mange problemer, som I kommer til at stå over for i jeres virksomhed. Og gode lærere bliver I aldrig, hvis I ser forbi problemerne. Men i stille stunder kunne I måske overveje, om man virkelig har taget livet alvorligt, når man kun har arbejdet med problemer og de mange lette og behændige ord, der kan siges derom. Måske kunne I også lære at se bagved problemerne, på livssammenhænge, som får problemerne til at blegne og træde tilbage. Måske bliver der overskud til blot i letsindighed at være glad sammen med sine unger, til i overført forstand at stikke stokken ud gennem stakittet og rulle de æbler indenfor, som ellers ville rådne op i upåagtethed, til med forundring at sige om sin tilværelse: Alt dette vidunderlige har jeg fået skænket, lys og liv, håb og forventning, kærlighed og brød, og så en stor taknemmelighed for det altsammen.

Jeg ønsker ikke for jer, at I må gå ind i et problemløst arbejde. Men jeg ønsker, at problemerne må blive den baggrund, der gør jeres arbejde og jeres glæder dobbelt værdifulde.

Hjerteligt til lykke og tak for positiv indsats

Dimittender 1979 Seminariet

Aagaard, Poul Erik, Langhøjskolen, Asp
Andersen, Connie Irene, fast vikar i Harboøre
Andersen, Elly Kirstine, Grenå
Andersen, Steen, Parkskolen, Struer
Andersen, Søren Sloth, CF i Thisted
Arnbak, Anna Elsebeth, Byskolen, Skjern
Askham, Jákup, Vestmanna skole, Færøerne
Bertelsen, Esther
Bro, Peter, CF i Thisted
Christensen, Bjarne Alstrup
Christensen, Hanne, fast vikar i Kolind
Christensen, Inge Merete, vikar i Hirtshals
Christensen, Torben Tangsig, Thy friskole
Dahlgren, Jørgen Gustav, U-landsarbejde
Debess, Solveig, fast vikar i Gimsing
Dybro, Kirsten Lund, Åbybro
Egholm, Dorte, U-landsarbejde
Frøsig, Bodil, Mørke, Rosenholm
Green, Hanna, Klinkby
Hansen, Else
Harpøth, Birgit Hedegaard
Hede, Birthe Nørgaard, Skrødstrup Efterskole
Hoppe, Grete Færgemand, vikar i Bøvlingbjerg
Høegmark, Anton Johannes Bitsch, Vinderup
Jensen, Bente Møller, elev på Vestbirk Musikhøjskole
Jensen, Ingeborg Glerup
Jensen, Ole Bøndergaard, Skave Centralskole
Jensen, Tove Sig
Jespersen, Lydia Aalkjær, Vinderup
Kirkegaard, Ove, skolen på Ingemannsvej, Frederiksberg
Klausen, Rita, årsvikar i Troldhede
Knudsen, Chresten Moustgaard
Knüppel, Anna-Maren
Kobbelgaard, Erik, Thyborøn
Krag, Poul Vestergaard, Thorsminde
Krejberg, Karsten
Kristensen, John Magnus, Herningholmskolen, Herning
Krogsgaard, Benthe, årsvikar i Skave
Krogshede, Jens Brunsgaard, soldat i Holstebro
Larsen, Anna Nørrelykke, Hundigeskolen, Greve Strand
Larsen, Ellen Odderskjær, Lem Stationsskole
Laursen, Lise, Rindom, Ringkøbing
Laursen, Vibeke, Børkop Højskole
Legind-Hansen, Dorthe, Skanseskolen, Hillerød
Lund, Vibeke Windfeld, økumenisk center i Irland
Lundsgaard, Jens Johan, Parkskolen, Struer
Lützen, Per Jørgen, Lemvig Handelsskole
Lyhne, Merete, Gimsing skole, Struer
Madsen, Jette, emigrerer til Australien 1.1.80
Madsen, Merete Lund
Madsen, Tove Agerskov, Byskolen, Skjern
Melchiorsen, Peter
Mortensen, Anny Hankelbjerg, årsvikar i Timring, Vildbjerg
Nielsen, Bendte Volder Grønbæk, Nr. Nissum Høj- og Efterskole.
Nielsen, John Landbo
Nielsen, Kirsten Vibeke Norden, Løgstrup skole, Viborg
Nielsen, Marianne, Hygum Kostskole
Nyborg, Jens Riis
Olsen, Birgith Lisbeth, Strandby, Farsø
Olsen, Hanne, Korsør
Olsen, Jan Flemming, Strandby, Farsø
Pedersen, Dorit Lindeskov, Søndbjerg Ungdomsskole
Pedersen, Jens, økumenisk center i Irland
Pedersen, Jytte, Studie- og eventyrrejse til U.S.A.
Pedersen, Lis, Skt. Knuds skole i Århus
Poulsen, Anne, vikar v. Tapdrup skole, Viborg
Poulsen, Annie,
Poulsen, Jette, Harboøre
Poulsen, Lena, Vinderup
Riis, Kirsten Vang, Søndbjerg Ungdomsskole
Rosenberg, Tommy, årsvikar v. Nr. Nissum Øvelsesskole
Roswall, Torben Bo, Nr. Nissum Øvelsesskole
Schmidt, Kirsten Vibeke, Spjald
Skaarup, Astrid Krista, Svankjær Ungdomsskole
Sloth, Jytte Kristensen, Unge Hjems Efterskole, Skåde
Sloth, Niels Jørgen, Unge Hjems Efterskole, Skåde

Sørensen, Lisbeth Krogsgaard, Søndermarkskolen, Billund
Sørensen, Ulla Hvldal, Egeskovskolen, Bjerringbro
Sørensen, Vibeke Holmann, vikar i Gudum og på seminariet
Tind, Peter Michael, Hørboøre
Thing, Søren Agergaard, Haderup Centralskole
Thomsen, Anette
Thomsen, Arne Ole, Rønde Høj- og Ungdomsskole
Thomsen, Peter Skov
Trillingsgaard, Birgit
Weisbjerg, Ellen Lund, årsvikar v. Østermølleskolen, Thisted

Beck-Lauritzen, Birte, Blidstrup Ungdomsskole
Herping, Ellen, Lomborg Ungdomsskole
Jensen, Vibeke
Jeppesen, Bente
Nielsen, Pia Søgaard

Alle adresser angiver ansættelsessted.

KLASSE IV, 1. *Forreste række fra venstre:* Grete Færgemand Hoppe, Marianne Nielsen, Astrid Krista Skaarup, Annie Poulsen, Kirsten Vang Riis. – *Bageste række fra venstre:* Rektor Poul E. Andersen, Jens Brunsgaard Krogshede, Ole Bøndergaard Jensen, Arne Ole Thomsen, Per Jørgen Lützen. – *Ikke med på billedet:* Anton Johannes Bitsch Høegmark, John Landbo Nielsen, Anette Thomsen.

KLASSE IV, 2. *Forreste række fra venstre:* Rektor Poul E. Andersen, Anna Elsebeth Arnbak, Hanne Christensen, Kirsten Vibeke Norden Nielsen, Lena Poulsen, Kirsten Lund Dybro, Bente Møller Jensen. – *Bageste række fra venstre:* Jette Madsen, Solveig Debess, Lydia Aalkjær Jespersen, Merete Lyhne, Ove Kirkegaard, Jens Johan Lundsgaard, Peter Skov Thomsen. – *Ikke med på billedet:* Inge Merete Christensen, Jens Riis Nyborg, Bjarne Alstrup Christensen.

KLASSE IV, 3. *Forreste række fra venstre:* Lisbeth Krogsgaard Sørensen, Jytte Kristensen Sloth, rektor Poul E. Andersen, Anne Poulsen, Vibeke Laursen, Lise Laursen, Anne Nørrelykke Larsen, Kirsten Vibeke Schmidt. – *Bageste række fra venstre:* Ellen Odderskjær Larsen, Ulla Hyldal Sørensen, Dorthe Legind-Hansen, Elly Kirstine Andersen, Tommy Rosenberg, Torben Bo Roswall, Chresten Moustgaard Knudsen, Poul Vestergaard Krag, Peter Bro. – *Ikke med på billedet:* Merete Lund Madsen.

KLASSE IV, 4. *Forreste række fra venstre:* Else Hansen, Pia Elisabeth Ingeborg Højbjerg, Birthe Nørgaard Hede, Esther Bertelsen, Lis Pedersen, Tove Agerskov Madsen, Dorte Egholm, Hanna Green, Anna-Maren Knüppel, Benthe Krogsgaard. – *Bageste række fra venstre:* Karsten Krejberg, Jørgen Gustav Dahlgren, Steen Andersen, Dorit Lindeskov Pedersen, Vibeke Holmann Sørensen, rektor Poul E. Andersen, Erik Kobbelgaard, Hanne Olsen, Peter Melchiorsen, Verner Vangsgaard Hansen. – *Ikke med på billedet:* Torben Tangsig Christensen, Peter Michael Tind, Birgit Trillingsgaard, John Magnus Kristensen.

KLASSE IV, 5. *Forreste række fra venstre:* Jette Poulsen, Bodil Frøsig, Rita Klausen, Anny Hankelbjerg Mortensen, Tove Sig Jensen, Vibeke Windfeld Lund, Bendte Volder Grønbæk Nielsen, Birgith Lisbeth Olsen, Connie Irene Andersen, Jens Pedersen. – *Bageste række fra venstre:* Søren Sloth Andersen, Ingeborg Glerup Jensen, Jan Flemming Olsen, Niels Jørgen Sloth, Ellen Weisbjerg, rektor Poul E. Andersen. Jákup Pauli Askham, Søren Agergaard Thing, Poul Erik Aagaard, Jytte Pedersen. – *Ikke med på billedet:* Birgit Hedegaard Harpøth.

Af årets dagbog

Ved Gunner Eriksen (43)

1924 55-års jubilæum 16.–17. maj i Struer – 20 deltagere

1926 Grethe og Chr. Hvas, Thyborøn, guldbryllup 10.8.79.

1929 50-års jubilæum 18. juli i Nr. Nissum – 23 deltagere

1932 47-års jubilæum 14. juli på Lystrup Have – 18 deltagere

1948 Hans Chr. Nielsen, konsulent for erhvervs- og uddannelsesorientering
Kaj Elkjær, overlærer i Strib
Knud Madsen, forstander for forberedelseskursus i Brovst
Chr. Emanuel Christensen, skoledirektør i Dronninglund

1949 30-års jubilæum i aug. i Vildbjerg og Holstebro – 34 deltagere

1951 Folmer Kaag, skoledirektør i Randers

1955 Olaf Roesgård, sognepræst i Kværs, Torsbøl og formand for Den Nordiske Østasienmission

1959 Jørgen Christensen, forstander på Blidstrup Ungdomsskole
Birthe Garsdal, skolepsykolog i Århus

1961 Henry Kirk, skolepsykolog i Struer
Tove og Knud Vægter, Rønde Høj- og Ungdomsskole
Gunnar Hyldgaard, 2. viceinspektør ved Aulum Byskole

1964 Villy Mølby Rasmussen, skoleinspektør ved Højmarkskolen, Holsted
Hans Ejnar Sørensen, søgt afsked, driver nu forfatter- og forlagsvirksomhed
P. Bitsch Pedersen, Kjellerup
Arne Iversen, adjunkt v. Silkeborg Forberedelseskursus
Jens Thøger Grønne, skoledirektør i Birkerød
Peter Baungård, Vinding

1965 Villy Green, konsulent for taleundervisning i Ebeltoft-Rønde
Dorrit og Henning Ammitzbøl, Møldrup

1966 Jens R. Andersen, Ørum fællesskole, Tjele

1967 Finn Pedersen, viceskoleinspektør i Langø, Marstofte

1969 Bengta Jegind (f. Ibsen), Sig
Johannes Lysgård Pedersen, Køge
Niels Jørn Møller, skoleinspektør i Bevtoft
Else Marie Skou Jensen, Klinkby
Vagn og Solvejg Dalgård, Vestbjerg
Anna Margrethe Skjødt, Hvam
Ib Holm, viceskoleinspektør v. Augustenborg skole

1970 Anker Bech Jørgensen, Holstebro

1971 Flemming Eskildsen, skoleinspektør på Fur
Anne Marie Damgård (Gade), Struer

Connie Jensen, Årre
Hilmar Joensen, Bjerre Herreds Ungdomsskole
Elly Læsøe Fink, sognepræst i Østed
1972 Tonni Schaldemose, viceforstander for Ungdomshjemmet »Birkelund«, Seden
Tove Madsen, udsendt som missionær
Benny Boysen, ansat som museumsleder i Struer
Karen M. Brun, tale- og hørepædagog ved Læsøgades skole, Aarhus
Tove Holm, Nordre skole, Ikast
Holger Møberg, Sydvestjyllands efterskole, Bramminge
Niels J. H. Nielsen, skoleder i Leitiakra på Færøerne
Søren Raarup, Parkskolen, Struer
Kaj Vestergaard, ungdomssekretær i DMS
1974 Hans Jørgen Lauridsen, Tvis
Henrik V. Mathiasen, Horsens
Doris Nørskov Hansen, Horsens
1975 Hanne Jette og Julius Guttesen, Skanderup Ungdomsskole
Ellen Haubjerg (f. Lundsgård) Bonnet Friskole
Grethe Hyldgård Jensen, Djurslandsskolen, Trøstrup
Thea Meldgård, Nr. Nissum Høj- og Efterskole
Gudmund Mortensen, Sørvad
Anna-Ida Lauritsen, Broager
1976 Lisbeth K. Simonsen, Luthersk Missionsforenings Efterskole, Tarm
Anita Sandstrøm, Københavns Kommunes Ungdomsskoles Ungdomsgruppes Forsøgsordning
1978 Jens Jørgen Christensen, Gjellerup skole, Hammerum
Niels Dragersdal, Østre skole, Struer
Karl Åge Larsen, Hjerm skole, Struer
Annelise Rask (Nielsen), Snejbjerg
Anne Grethe Just Strange, Skrødstrup aftenskole
Børge Mundbjerg Nielsen, landmand og vikar på Herrup skole
Karen Margrethe Daugård, Østerild voksenundervisning
Bente Nielsen, Blicherskolen, Spentrup
Lis Møller, Struer
Theresa Csizmadia, Sønderlandskolen, Holstebro
Inge Kjær Pedersen, Ulfborg Hovedskole
Lotte Juhl Jensen, Harboøre
Dorthe E. Kjær, lige afsluttet 1 års rejse i udlandet, sidst Indien
Pia Gasseholm, Beringsvejens skole, Holstebro
Mona Lisa Vestergård, Thyborøn
Inger Vad Jensen, Barslet (hjemmegående)
Ruth Astrup, Hjerm skole, Struer
Kurt Hove Andersen, Nørrelandsskolen, Holstebro
Signe Grud Enevoldsen, Svankær Ungdomsskole, Thy
Bent E. Hansen, Østvendsyssels Ungdomsskole, Dronninglund
Hjalti Ejdesgaard Joensen, Færøerne

Torkil Kjærbæk, Øster Lindet, Rødding
Niels Jørgen Larsen, Østre skole, Struer
Ejvind Ringgaard Pedersen, Bedsted, Thy
Svend Åge Poulsgaard, Kathrinedahlskolen, Vanløse
Arne Præstholm, Hjerm skole, Struer
Simon Simonsen, Trunderup Friskole, Kværndrup, Fyn
Lis Weidemann, Klinkby
Gurli Korgaard, elev på Herning Højskole
Lene Ørgaard, Thorshavn, Færøerne
Gunvor Henriksen, Beringsvejens skole, Holstebro
Marianne Kier, Thyborøn
Anna Margrethe Mortensen (f. Mogensen), Skjern kristne Friskole
Hans Nikolai Nielsen, Thorshavn, Færøerne
Ulla Rejkjær, Holstebro kristne Friskole

Afsked med pension

1936 Eske Nielsen, Odder
Joh. Schørring, Herning
Svend Åge Sønderris, Slagelse
1938 Peter Kristian Larsen, Hvide Sande
1939 Esther Rønn-Nielsen, Nykøbing Mors
1940 Frits Leer-Pedersen, Skagen
Kirstine Pedersen (f. Ulrik), Holstebro
Johannes Pedersen, Holstebro
Anna Lilbæk (f. Mikkelsen), Ikast
Einar Lilbæk, Ikast
1943 Anthon Ravn, Ulsted
1944 Kr. Møller Pedersen, Blidstrup (nu formand for LYM)

Dødsfald

1914 J. K. Schriver, Aulum, tidl. Fabjerg, juli 79
1916 P. A. Poulsen, Stenderup, jan. 79
1920 Frede Hansen, Tønder, juli 79
L. M. Mulvad, Herning, okt. 79.
1925 J. T. E. Maul, Herning, juli 79
Viggo Jensen, Struer, tidl. Humlum, feb. 79
S. Thejlade Nielsen, Ringkøbing, jan. 79
1927 Jens Peder Lilleør, Lemvig, nov. 78
1940 Emil Øye, Frederikshavn, dec. 78
1947 Ejnar Bækgaard, Herning, april 79
1959 Erik Hougesen, Kongerslev, juli 79

Nr. Nissum Seminariums Elevforening

Regnskab for 1/10 1978–30/9 1979

Formue pr. 30/9 1978		28735,78
Indtægter		
Årbog 1978 (udenbys)	29485,00	
Årbog 1978 (sem. og bogh.)	8268,00	
Tilskrevne renter	2161,38	
Overskud ved elevstævne	92,00	
		40006,38
		68742,16
Udgifter		
Årbog 1978:		
Trykning	25390,00	
Klicheer	2046,00	
Moms	5555,80	
Postudbringning m.v.	4415,35	
		37407,15
Redaktions- og best.udg.		410,00
Porto		395,00
Kontorartikler m.v.		291,04
AV-central		250,10
Stipendier		1000,00
Gaver		249,90
Transport		40003,19

Transport		40003,19
Formue 30/9 1979		
Giro	1982,95	
Nordvestbank	18688,80	
SDS	609,30	
Obligation	6358,42	
Lan til DSR	1000,00	
Kassebeholdning	99,50	
		28738,97
		68742,16

Nr. Nissum, den 30. september 1979.

V. Gohr Lauridsen

Nærværende regnskab er d.d. gennemgået af undertegnede. Bøger og bilag er sammenholdt. Intet fundet at bemærke.

Nr. Nissum, den 25. okt. 1979.

A. C. Sørensen/Gunner Eriksen

Foreningsmeddelelser

Ved formanden Alex Koch (28)

Foreningens regnskab er fremlagt omstående. Det ses, at økonomien holder nogenlunde sammen, men også, at det er nødvendigt at forhøje prisen på årbogen, hvis det hele skal løbe rundt uden forringelse. Årbogen for dette år er ændret i nogen grad med hensyn til typografi og former. Selvom man skal være forsigtig med sådanne ændringer af hensyn til evt. indbinding m.v. kan det måske nok være hensigtsmæssigt at gå over til den nye teknik.

Prisen for bogen er sat til kr. 30,00

Vi mener, at det er billigt. Måske nogle medlemmer ønsker et eller flere ekstra eksemplarer for at bruge bogen som gave eller lign. Sådanne ekstra eksemplarer vil kunne fås for kr. 20,- + porto ved henvendelse til kassereren.

Bogen trykkes i 2000 eksemplarer.

Valg

Horst Knüppel, Benny Boysen og Alex Koch er på valg. Bestyrelsen foreslår genvalg. Såfremt der ikke er indgivet andre forslag til formanden inden 1. febr. 1980, er disse genvalgt.

Foreningens bestyrelse

Formand: fhv. lektor Alex Koch, Hellasvej 16. (07) 89 11 55 (afgår nu)
Kasserer: V. Gohr Lauridsen, Østerled 6. (07) 89 11 64 (afgår 1981)
Redaktionsudvalg: Lektor P. Wemmelund (ansvh.), Seminarievej 6. (07) 89 12 28
Alle tre forannævnte har postadresse Nissum Seminarieby, 7620 Lemvig
Lærer Horst Knüppel, Højgårdsvej 2, Sædding, 6900 Skjern. (07) 36 43 62 (afgår nu)
Lærer Vibeke Vestergaard, Allegade 2A, 7600 Struer. (07) 85 18 72 (afgår 1980)
Museumsinspektør Benny Boysen, Aspvej, Linde, 7500 Holstebro (afgår nu)
Repræsentant for lærerstuderende: Kate Jacobsen
HF repræsentant: Tove Hansen

Indbetaling

Benyt venligst det vedlagte girokort, da registreringen herved lettes. Det sker, at nogle glemmer at angive egen adresse og årgang ved betalingen. Herved opstår der usikkerhed i registreringen. Vær venlig over for den ulønnede kasserer ved straks at betale, så yderligere henvendelser ikke skal foretages. Bogen er en bestilt vare, der leveres indtil evt. afbestilling.

p.b.v.
Alex Koch

Arrangementer på Nr. Nissum Seminarium 1980

Der er i årets løb mange muligheder for at deltage i forskellige arrangementer på Nr. Nissum Seminarium. Tidligere elever/studerende er altid velkomne til foredrag, films m. m.

Her på dette sted i årbogen skal vi erindre om 3 større arrangementer på seminariet, hvortil vi i særlig grad byder velkommen.

1. Kor- og orkesterstævne

1.–3. februar 1980.

Program:

Carl Nielsen: Fynsk forår. Lyrisk humoreske for soli, kor og orkester.

Edv. Grieg: Symfoniske danse for orkester.

Jean Sibelius: Kong Christian den Anden. Suite for orkester.

Wilh. Stenhammer og W. Peterson-Berger: Sange til tekster af I. P. Jacobsen for a capella kor.

Desuden vil der blive lejlighed til forskellig musikalsk udfoldelse med eksempelvis a capellasang, kammermusik, folkemusik og -dans etc.

Foruden dirigenten Alf Sjøen vil lærerkræfter ved musikskolerne og seminariet medvirke både som instruktører og ved besættelse af såvel kor- som orkesterstemmerne.

Nærmere oplysninger fås hos Holger Møl Christensen, Østerled 5, eller Vagn Gohr Lauridsen, Østerled 6, Nr. Nissum, 7600 Lemvig.

2. Nissum-mødet

8.-10. februar 1980.

Stævnets tema: Håb søges – Det bibelske håb og vort håb.

Der indledes med foredrag fredag kl. 17 og sluttes med gudstjeneste i kirken søndag kl. 15.

Arrangør: Kirketjenesten i Danmark i samarbejde med seminariets KFUM og K.

Program sendes ved henvendelse til: Kirketjenesten i Danmark, Katrinebjergsvej 52, 8200 Århus N, tlf. 06 - 16 26 55 og 45.

Lektor Gunner Eriksen, Gudumvej 11, Nr. Nissum, 7620 Lemvig, tlf. 07-89 11 11.

3. Elevstævne og forårskoncert

lørdag den 26. april 1980.

Program udsendes til elevforeningens medlemmer. Notér datoen!